

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»

До захисту

В. о. завідувача кафедри публічного управління

та державної служби

к.держ.упр., доц. Л. В. Набока

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА
РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

281 Публічне управління та адміністрування

28 Публічне управління та адміністрування

Виконавець

Здобувач 2 курсу, групи ЗПУА-1-(23)

О. С. Федина

Науковий керівник

д.держ.упр., проф.

Ю. О. Куц

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	8
1.1 Теоретичні основи механізмів державного регулювання аграрного сектору.....	8
1.2 Виробництво сільськогосподарської продукції на регіональному рівні як об'єкт публічного управління.....	18
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ.....	30
2.1 Нормативно-організаційний механізм регулювання розвитку виробництва сільськогосподарської продукції.....	30
2.2 Механізм державного управління розвитком виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні (на прикладі Харківської області).....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ.....	49
3.1 Запровадження механізмів державної підтримки виробника сільськогосподарської продукції в умовах війни.....	49
3.2 Соціально-екологічна спрямованість державного регулювання розвитку сфери сільськогосподарського виробництва.....	59
ВИСНОВКИ.....	69
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	71
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. Державне регулювання – дуже складний та усебічний процес, який розглядається як головний при спрямуванні на економічні процеси у державі, тому що роль державних органів влади є головною у створенні сприятливих умов для розвитку виробничих галузей економіки національного господарства, до яких належить і аграрний сектор.

Повномасштабна війна росії на території України болюче вплинула на кожного українця та зачепила всі сфери нашого життя. Не виключенням став аграрний сектор України, який також постраждав від російської агресії. Виклики війни відчув кожний сектор виробництва сільськогосподарської продукції нашої країни.

Державне регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні являє собою взаємопов'язану сукупність публічно-управлінського, організаційного, правового, економічного, екологічного, соціального і політичного забезпечення державою сприятливого середовища для формування та розвитку сталого відтворення з метою задоволення потреб мешканців країни в продуктах харчування, та сировиною – промисловість. Розвиток виробництва сільськогосподарської продукції та його державне регулювання покликане виконувати функцій, що стоять перед державою. В умовах сучасного ринкового господарства та воєнного стану держава має ряд функцій стимулювання виробництва та його зростання. Тому, тема, обрана для дослідження, а саме механізми державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні є вельми актуальною.

Також актуальність теми даної магістерської роботи зумовлена необхідністю надання пропозиції щодо удосконалення механізмів державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні на прикладі Харківського регіону. Регіону де на даний час на сільськогосподарських територіях ведуться активні бойові дії.

Проблеми державного, публічного управління та адміністрування, місцевого самоврядування, публічного управління розвитком виробництва сільськогосподарської продукції ґрунтовно досліджуються в працях Харківських науковців, зокрема: В. Бульби, С. Газарян, Ю. Дідок, І. Дунаєва, В. Дзюндзюка, В. Єлагіна, О. Жадана, Д. Карамишева, О. Коротич, О. Крутій, Ю. Куца, М. Латиніна, С. Майстра, В. Мамонової, В. Мартиненка, В. Наконечного, О. Орлова, В. Сичової, Н. Статівки, Ю. Ульянченка та ін.

Незважаючи на наявність наукових розробок реалізації та удосконалення державної політики та публічного управління розвитком аграрної сфери в Україні, окремі питання процесу поліпшення механізмів державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції в Україні залишаються не вирішеними. Що, в свою чергу, потребує їх наукового осмислення та опрацювання.

Мета дослідження. Метою магістерського дослідження є обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні. За приклад обрано Харківський регіон. А орган управління - Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації, Управління виробництва сільськогосподарської продукції зокрема. Для реалізації мети дослідження було передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати теоретичні основи механізмів державного регулювання аграрного сектору;
- дослідити виробництво сільськогосподарської продукції на регіональному рівні як об'єкт публічного управління;
- узагальнити нормативно-організаційний механізм регулювання розвитку виробництва сільськогосподарської продукції;
- виокремити механізм державного управління розвитком виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні (на прикладі Харківської області);

– розробити шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні.

Об'єктом дослідження є державна політика в сільськогосподарській сфері.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні.

Методи дослідження. Теоретичним і методологічним підґрунтям магістерської роботи є фундаментальні положення науки публічного управління та адміністрування, регіонального управління, місцевого самоврядування, розвитку сільськогосподарської сфери.

Використання методу експертних оцінок, історичного методу, системного методу дало змогу здійснити теоретико-методологічне узагальнення наукових концепцій, розробок вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених державному регулюванню виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні. За допомогою методу типологічного аналізу здійснено класифікацію механізмів державного регулювання, виокремлення підходів і критеріїв оцінювання дієвості державного регулювання. Методом системно-структурного аналізу доведено ефективність сучасного державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні.

У роботі в використано також такі методи дослідження, як синтез, аналіз, наукова абстракція – при уточненні понятійного апарату дослідження. Порівняльний і статистичний аналіз, логічне узагальнення та групування – при типізації форм і моделей сектору виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні. Системно-структурний аналіз – при розробці напрямів удосконалення механізмів державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні. Застосування методів моделювання та синтезу дало змогу сформулювати пропозиції щодо підвищення дієвості роботи Управління виробництва сільськогосподарської продукції

Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Магістерське дослідження здійснено в рамках Комплексного наукового проєкту Інституту державного управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Державне управління та місцеве самоврядування», з яким пов'язано і наукове дослідження, що проводилося кафедрою публічного управління та державної служби за темою «Розвиток персоналу публічної служби в Україні» (державний реєстраційний номер 0116U007131). У межах цих досліджень магістрант обґрунтовує структурні складники системи діяльності органів публічного управління та адміністрування щодо державного управління у галузі виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні, Харківського регіону зокрема.

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України; аналітичні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України; звітно-аналітична інформація Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації та Управління виробництва сільськогосподарської продукції цього Департаменту; наукові доробки вітчизняних фахівців з публічного управління та адміністрування, державного управління, офіційні статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали, матеріали з мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні ідеї та висновки магістерського дослідження доведено до конкретних положень і рекомендацій, дають змогу підвищити дієвість публічного управління щодо державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні в Україні, можуть бути використані в практичній діяльності органами державного управління на регіональному рівні. Зокрема в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації, а також в навчальному процесі ННІ «Інституту державного

управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисципліни «Стратегічне планування сталого розвитку регіонів».

Апробація результатів роботи. Основні положення магістерської роботи були впроваджені в практику під час практичної діяльності автора на посаді Начальника Відділу землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації.

Результати й висновки дослідження обговорювалися на кафедрі публічного управління та державної служби ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1 Теоретичні основи механізмів державного регулювання аграрного сектору

Розроблення теоретичних підходів до формування відносин між усіма учасниками розвитку аграрного сектору ґрунтується на виробленні дієвих механізмів їх державного регулювання. Державне регулювання завжди було ключовим фактором розвитку аграрного сектору, адже від дій держави всередині країни і взаємовідносини на регіональному рівні в процесі виробництва сільськогосподарської продукції багато в чому залежить вектор розвитку цього важливого сектору економіки. Він об'єднує різні галузі національного господарства. Саме цей комплекс визначає рівень життя населення, соціально-економічний розвиток країни, національну продовольчу безпеку, забезпечення продуктами харчування. А переробну промисловість – сільськогосподарською сировиною. Переважно в аграрному секторі здійснюється вирішення продовольчої проблеми. Таким чином, він є основним елементом економіки та повинен мати першорядний розвиток.

За умов війни російської федерації з Україною, яке вже триває майже три роки перед Україною постає загроза зменшення рівня виробництва сільськогосподарської продукції. У першу чергу у зв'язку зі скороченням територій, які відведені під посівні площі. Це пов'язано з тим, що значна частина територій України знаходиться під окупацією держави-агресора. Великі площі покриті вибухонебезпечними елементами, у тому числі мінами, які залишила після себе ворожа армія (переважно схід та південь України). Або на територіях активних бойових дій, логістичні проблеми в зоні бойових дій. А також в цілому

зменшення інвестиційних надходжень у зазначену галузь внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України [28].

Україна як країна аграрна потребує позиціонування через призму науково обґрунтованого та високотехнологічного ведення сільського господарства і утворення конкурентного на світовому ринку продукту. Для досягнення такої задачі необхідним постає вивчення сутності державного регулювання аграрного сектору економіки. Та його впливу на забезпечення соціального розвитку та продовольчої безпеки країни.

Аграрний сектор України — являє собою цілісну народногосподарську систем, в якій взаємопов'язані в своєму розвитку низка галузей. Котрі забезпечують виробництво сільськогосподарської продукції, на регіональному рівні зокрема, здійснюється їх заготівля, зберігання, переробка та реалізацію різного роду споживачам. Перш за все мешканцям держави, забезпечуючи таким чином продовольчу безпеку країни.

У сфері виробництва сільськогосподарської продукції в Україні, на регіональному рівні зокрема держава здійснює регуляторну політика. Регуляторна політика (англ. *Regulatory Police*), за визначенням О. Софронова це напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин. А також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів. Зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України [64].

Необхідність запровадження регуляторної політики в Україні зумовлена насамперед потребами подальшого розвитку ринкової трансформації вітчизняної господарської системи. На початку ринкових перетворень в нашій країні втілення цієї ідеї пов'язувалось в першу чергу із відмовою від прямого контролю держави за перебігом господарських процесів. Проте економічні

реформи не супроводжувались запровадженням прозорих, передбачуваних процедур і правил прийняття державно-управлінських рішень. Створенням необхідної інституційної бази для регулярного публічно-приватного діалогу між громадянами та органами державної влади. Це призвело до формування спотвореної системи державного управління економікою. І, як наслідок, до появи величезної кількості нормативних актів, які мали внутрішні протиріччя та зазнавали постійних і досить хаотичних змін [85, с. 536].

Розвиток державного регулювання як поєднання переваг неокейсіанства та неолібералізму втілювалось у теорії неокласичного синтезу А. Маршала, яка стала базою для застосування змішаної системи регулювання ринкової економіки. Так, основним макроекономічним регулятором є ринковий механізм. А державне регулювання виступає його доповненням через інститут соціального партнерства. П. Самуельсон об'єднав «неокласичний синтез» із теорією Дж. Кейнса та запропонував «новий неокласичний синтез» у сфері державного регулювання економіки. Обстоюючи ідеї прогнозування і планування виробництва, розробки цільових програм для усунення міжгалузевих диспропорцій. Основними функціями держави П. Самуельсон вважав удосконалення процесу розподілу сукупного доходу держави. Проведення міжнародної політики та стабілізацію економіки за рахунок макроекономічних інструментів. У своїй концепції економічних стабілізаторів учений відніс до ринкових саморегуляторів показники ціни, попиту, пропозиції, прибуток та відсотка. А до державних регуляторів він відніс державні замовлення, оподаткування, субсидії тощо [44, с. 104].

Під державним регулюванням аграрного сектору О. Вольська, Л. Потравка і Н. Сапельнікова пропонують розглядати як вплив органів державної влади на темпи виробництва. І реалізації шляхом видання відповідних законодавчих норм і правил. Де першочерговим завданнями державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції є всебічна підтримка динаміки розвитку агропромислового комплексу і супутніх галузей. Екологічна та санітарноепідеміологічна безпека продукції та виробництва. А також

підтримання позитивного економічного балансу при взаємодії з іншими галузями [10].

Для досягнення ефективного державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні держава застосовує комплекс різноманітних механізмів та інструментів впливу. Політичні, правові, організаційні механізми, а також бюджетні та грошово-кредитні важелі впливу спрямовані на регулювання сукупного попиту. Який виступає важливим показником економічної стабільності. Зокрема, держава обмежує надмірне зростання попиту у випадках економічного піднесення, що допомагає стримувати інфляційні процеси та уникати зростання цін на базові товари і послуги. У періоди економічного спаду, навпаки, активізація стимулювання попиту сприяє стабілізації економічної активності. Знижуючи ризики дефляційних процесів та стимулюючи відновлення виробництва у важливих секторах економіки [16, с. 75–80].

Державне регулювання розвитку аграрного сектору є складною та цілісною системою, що об'єднує основні напрями, принципи, суб'єкти, об'єкти та механізми регулювання (див. Додаток А). Ця система дозволяє визначити стратегічні пріоритети розвитку аграрної галузі та формувати оптимальні шляхи їх досягнення. Важливо зазначити, що аграрні програми, впроваджені на регіональному рівні, виконують кілька важливих функцій. По-перше, вони сприяють посиленню конкуренції на ринку, що дозволяє знизити негативні ефекти монополізації, створюючи рівні можливості для всіх учасників ринку. По-друге, програми сприяють узгодженню інтересів між різними суб'єктами. Що дозволяє забезпечити ефективне застосування інструментів регулювання і досягнення стабільного економічного зростання [84, с. 360].

Завдання, що постають перед Урядом на аграрному ринку, зумовлюють необхідність комплексного підходу до аналізу «провалів ринку», враховуючи як економічну ефективність, так і соціально-економічну доцільність. Такі "провали" можуть виникати внаслідок ринкових дисбалансів або недостатнього фінансування стратегічних галузей. Проблема недостатнього виробництва

основних продуктів харчування часто обумовлена обмеженими бюджетними витратами, що виникають через дефіцит бюджету та структурні трансформації економіки. Зокрема, брак можливості перерозподілу бюджетних коштів та наявність помилок у регулюванні аграрного виробництва можуть додатково ускладнювати процес вирішення цієї проблеми.

В науковій літературі, присвяченій аграрній економіці, поняття «державне регулювання» трактується по-різному. Одне з визначень підкреслює, що державне регулювання аграрного сектору — це система економічного, соціального та правового забезпечення, спрямована на створення сприятливих умов для розвитку сталого відтворення аграрного сектору з метою забезпечення суспільних потреб у кінцевих продуктах [74, с. 86]. Таке визначення акцентує на ролі держави у створенні базових умов, що сприяють економічній стабільності та продовольчій безпеці.

Інше трактування розглядає державне регулювання як систему важелів і стимулів. За допомогою яких держава виступає активним учасником ринкових процесів, функціонуючи на правах суб'єкта ринкових відносин для забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва. Це визначення наголошує на безпосередній участі держави в управлінні ринковими процесами через різноманітні інструменти регулювання. Що дозволяє спрямовувати аграрний сектор на досягнення стратегічних цілей сталого розвитку.

Попри різноманіття трактувань, у наукових джерелах поняття «державного регулювання» сільського господарства здебільшого зводиться до необхідності забезпечення його системності та стійкості. Ці характеристики є фундаментальними для побудови ефективної системи, яка здатна адаптуватися до економічних і соціальних викликів та водночас забезпечувати стабільність аграрного сектору в довгостроковій перспективі. Системний підхід сприяє комплексному охопленню всіх аспектів аграрної діяльності, тоді як стійкість регулювання передбачає здатність зберігати ефективність навіть у мінливих умовах ринку.

У науковій літературі часто вживається також поняття «державна підтримка», яке тісно пов'язане з державним регулюванням, але має специфічне значення. Державна підтримка розглядається як система заходів фінансового, економічного та управлінського впливу, спрямована на забезпечення ефективного функціонування сільського господарства. Така підтримка може включати бюджетні дотації, пільгове кредитування, субсидії, страхування ризиків у сільському господарстві, що разом дозволяє підвищити конкурентоспроможність аграрного сектору [82, с. 229].

Необхідність впровадження системного підходу до державного регулювання аграрного сектору зумовлена недосконалістю ринкової економіки. Її циклічністю, глобальністю та протиріччям інтересів у ринковому середовищі. Зважаючи на мінливість ринкових умов, які можуть зазнавати суттєвих змін у короткостроковому періоді. Держава має розробляти й удосконалювати інтегровані механізми впливу, що уможливлюють стабілізацію економічних процесів. Для цього необхідно створювати єдину систему регулюючих заходів, яка може своєчасно реагувати на можливі кризові явища. Та підтримувати стабільність аграрного сектору як одного з ключових складових економічної системи.

Особливу увагу в державному регулюванні аграрного сектору має бути приділено принципам «регулювання знизу». Що передбачають максимально ефективне використання внутрішніх ресурсів як окремих підприємств, так і галузі в цілому. На рівні підприємств варто впроваджувати механізми. Що сприяють підвищенню мотивації до покращення виробничих показників, забезпечуючи прозорий зв'язок між виділеними бюджетними коштами та досягнутими результатами. Водночас на рівні галузі необхідне впровадження процесів кооперативної інтеграції. Які дозволяють об'єднати зусилля аграрних виробників задля досягнення спільних цілей. Зокрема створення регіональних конкурентоспроможних економічних зон. Це, у свою чергу, сприяє впровадженню політики ринкового ціноутворення та посиленню позицій на внутрішньому ринку.

Ефективність державного регулювання не залежить виключно від обсягу виділених фінансових ресурсів. А від його здатності забезпечувати позитивні економічні результати для аграрного сектору за мінливих умов ринкового середовища. Тобто, результативність регуляторної політики вимірюється тим, чи дозволяє вона агропромисловим суб'єктам адаптуватися до економічних змін. Досягати фінансових переваг у конкурентному середовищі.

Головною метою державного регулювання аграрного сектору є підвищення ефективності використання виробничого потенціалу країни. Що, зрештою, сприятиме забезпеченню економічної та соціальної стабільності. Економічна система є важливим механізмом, на якому базується держава, а існування такої системи неможливе без відповідної інфраструктури, створення та підтримка якої є обов'язком держави. Таким чином, державне регулювання розвитку аграрного сектору слід розглядати як сукупність цільових установок. Що реалізуються через комплексну систему заходів. Спрямованих на впорядкування ринкових відносин, мінімізацію негативних ефектів ринкової конкуренції та забезпечення стабільності розвитку [79].

Наприкінці минулого століття державне регулювання розвитку аграрного сектору в Україні замінило директивне планування та централізований адміністративний розподіл ресурсів, що функціонував у попередню епоху [60]. Сьогодні в Україні триває процес формування сутності, цілей, механізмів та інструментарію державного регулювання аграрного сектору. Що супроводжується розробкою необхідної законодавчої бази для забезпечення стабільного господарювання. Цей перехід від централізованого управління до ринкових механізмів потребує відповідної адаптації нормативного середовища. Яка дозволяє інтегруватися у сучасні глобальні економічні процеси та створити основу для довгострокового розвитку.

З огляду на перехідний стан вітчизняної економіки, державне регулювання аграрного сектору сьогодні слід розглядати як спосіб мобілізації ресурсів, спрямований на подолання економічної кризи. Та відновлення оптимальних структурних пропорцій у національній економіці. Це регулювання є водночас

органічним поєднанням прогнозування, індикативного стратегічного планування та комплексних заходів державного впливу на різні галузі ринку та соціально-економічні процеси у суспільстві [77, с. 169]. Індикативне планування дозволяє визначати перспективи розвитку та передбачати найбільш ефективні напрямки для інвестицій і підтримки. А прогнозування допомагає державі гнучко адаптувати свою політику до економічних викликів та можливостей на ринку.

Накопичений досвід з регулювання соціально-економічного розвитку в ряді країн з розвинутою ринковою економікою, виробництва сільськогосподарської продукції. Зокрема, дозволяє зробити висновок, що система державного регулювання розвитку агропромислового комплексу повинна включати в себе наступні основні напрямки:

- програмне регулювання, що припускає виділення державою пріоритетів у виробництві сільськогосподарської продукції і формування програм для їх реалізації з використанням коштів держбюджету. В поєднанні з інвестиціями недержавного сектору.
- антимонопольне регулювання або регулювання, котре підтримує конкуренцію на ринку агропромислового сектору. Ліквідовуючи, попереджаючи і обмежуючи виникнення монопольних структур та їх прояву на ринку.
- регулювання відсотків за кредити комерційних банків через встановлення Національним Банком облікової ставки за кредити, отримані на фінансування виробництва сільськогосподарської продукції банками від Національним Банку країни.
- регулювання через систему податків. Це можуть бути податкові ставки, пільгові податкові знижки, податковий кредит на інвестиції у виробництво сільськогосподарської продукції.
- індикативне планування та прогнозування. Це дає орієнтири суб'єктам ринкової економіки в їх поведінці на ринку виробництва сільськогосподарської продукції.

При аналізі інструментів державного регулювання аграрного сектору виділяються дві основні форми державного впливу на економіку – пряме та непряме регулювання [87, с. 195].

Пряме регулювання здійснюється шляхом розширення державної власності на матеріальні ресурси. Законодавчих ініціатив та управління аграрними підприємствами. Така форма впливу реалізується за допомогою кількох взаємопов'язаних методів, що забезпечують більш безпосередній контроль над економічною діяльністю в аграрному секторі:

1. Пряме фінансове регулювання полягає у розподілі бюджетних інвестицій, субсидій, субвенцій та дотацій підприємствам і регіонам. Що дозволяє державі підтримувати важливі напрямки аграрного виробництва та стимулювати розвиток окремих територій.

– Програмно-цільові методи включають розробку і впровадження державних програм розвитку аграрного сектору. Що спрямовані на вирішення нагальних соціально-економічних проблем. Завдяки цим програмам держава може координувати ресурси та заходи для досягнення стратегічних цілей і підвищення стійкості сектору.

– Регулювання матеріальних потоків та виробничої діяльності передбачає замовлення на поставки продукції, надання послуг і виконання робіт для державних потреб (державні замовлення). А також квотування і ліцензування експорту та імпорту продукції. Такі методи дозволяють державі контролювати пропозицію на ринку та забезпечувати пріоритети внутрішнього споживання.

– Державне підприємництво спрямоване на управління економічною, господарською та соціальною діяльністю різних державних підприємств аграрного сектору. Що дозволяє державі зберігати стійкість і контроль над важливими виробничими ланками сектору [20].

2. Непряме регулювання реалізується через комплекс заходів економічної політики, які включають податкові, кредитні, грошово-кредитні та амортизаційні інструменти. Ці заходи спрямовані на формування сприятливих

умов для діяльності аграрних підприємств та забезпечення збалансованого розвитку ринку.

Економічний механізм державного регулювання аграрної сфери на державному і регіональному рівнях може бути розподілений на два основні напрямки: економічний та адміністративний.

До економічних методів належать закупівлі сільськогосподарської продукції для формування державних і регіональних продовольчих фондів. Регулювання цін на аграрну продукцію, пільгове страхування врожаю окремих культур, а також пільгове кредитування інвестиційних проєктів у цій сфері. Такі інструменти спрямовані на підтримку цінової доступності та забезпечення стабільності для споживачів. Включаючи дотації для здешевлення вартості харчових продуктів, та диференціацію оподаткування певних видів сільськогосподарської продукції. Крім того, застосовуються експортні та імпорتنі тарифи. Або субсидії, що впливають на міжнародну торгівлю, та транспортні тарифи для здешевлення логістики агропродукції.

Адміністративне регулювання передбачає вплив через систему організаційних, соціальних, правових та політичних заходів. Спрямованих на формування стабільного підприємницького середовища для забезпечення продовольчих потреб населення та задоволення попиту на товари, що виробляються з агросировини. Таке регулювання функціонує в межах державного управління та забезпечує довгострокову відтворювальну модель для підприємств аграрного сектору. Використовуючи систему організаційно-адміністративних, законодавчих та економічних заходів для комплексного впливу на ключові елементи ринку. Такі як попит, пропозиція, умови реалізації, ціни, якість продукції, ринкова інфраструктура та конкуренція [21].

Непрямі методи державного регулювання аграрного сектору орієнтовані на створення сприятливих умов для реалізації цілей державної політики. Ці методи базуються переважно на товарно-грошових відносинах, формуючи «правила гри» у ринковому господарстві. Та впливаючи на економічні інтереси товаровиробників та споживачів. Вони сприяють підтримці економічної

зацікавленості учасників аграрного ринку в досягненні визначених державою завдань. Стимулюючи розвиток через комплекс економічних інструментів.

Отже, система державного регулювання аграрного сектору – це багаторівнева структура з виділенням державного і регіонального рівнів впливу. Що включає широкий набір методів та інструментів для різних напрямків регулятивної діяльності. Вона встановлює верхню і нижню межі державного втручання в аграрний сектор. Забезпечуючи баланс між автономією ринку і потребами національної економіки в стабільності та стійкості розвитку сільського господарства.

1.2 Виробництво сільськогосподарської продукції на регіональному рівні як об'єкт публічного управління

Сучасне державне регулювання аграрного сектору економіки слід розуміти як систему, що ґрунтується на ринкових механізмах і спрямована на застосування комплексу організаційних, правових та економічних заходів. Орієнтованих на розвиток та підтримку суб'єктів сільськогосподарської діяльності. Ця діяльність державних органів сприяє створенню оптимальних умов для вдосконалення аграрних відносин, які визначаються як основа стійкого та ефективного функціонування аграрної економіки. Зокрема, така система забезпечує підвищення виробничого потенціалу суб'єктів аграрного ринку. Оскільки охоплює як матеріальні, так і інституційні аспекти, що сприяють стійкому зростанню.

На відміну від директивного регулювання, заснованого на адміністративному розподілі ресурсів, сучасна система державного впливу адаптується до ринкових умов. Створюючи гнучке середовище для розвитку галузі. Це дозволяє уникати прямого втручання та забезпечує суб'єктам аграрної діяльності можливість інтеграції у конкурентні ринкові процеси. В умовах економічної нестабільності особливо важливою є здатність системи державного регулювання швидко реагувати на зміни, що відбуваються як на національному,

так і на міжнародному рівнях, мобілізуючи ресурси для мінімізації кризових ризиків.

Об'єкт державного управління в Енциклопедії державного управління (Київ, НАДУ, 2011) харківськими науковцями визначається як підсистема соціальної системи. Що потребує державно-управлінського впливу, елементами якої є люди, їх колективи, що взаємодіють між собою з приводу реалізації індивідуальних (і групових), приватних, а також суспільних інтересів. У нашому випадку об'єктом управління виступає агропромисловий комплекс. В рамках якого здійснюється виробництво сільськогосподарської продукції, на регіональному рівні зокрема [20, с. 419].

У суспільній системі у компонентно-структурному плані виявляються три основних рівні об'єкту державного управління:

- *людина* у своїй цілісній соціально- продуктивній активності, з відповідними потребами та інтересами.
- *об'єднання* людей, які виступають первинною формою спілкування і спільної діяльності.
- *суспільство* в цілому, його соціальні утворення, відносини, зв'язки і взаємодії, що виникають як результат суспільної активності людей та їх об'єднань.

Умовно, на першому рівні реалізуються соціальні ролі, на другому - види діяльності. На третьому - форми суспільних відносин. Виділяють “внутрішнє” управління в суб'єкті державного управління. Яке зводиться до вдосконалення управлінських відносин усередині ієрархії державного апарату. Його об'єктами виступають відносини в системі органів відповідної гілки державної влади. Їх організаційні структури і діяльність. А також частково відносини між органами різних гілок влади, процес їх взаємодії.

Об'єктами державного управління з боку держави виступають ті суспільні відносини, види діяльності і соціальні ролі, які безпосередньо пов'язані з виробництвом матеріальних і духовних продуктів. Відтворенням соціальних умов життєдіяльності людей. На “виході” об'єкту державного управління

виникають споживчі цінності, здатні задовольняти різноманітні приватні й суспільні потреби, підтримувати і зміцнювати існування людини та всієї системи її зв'язків із суспільством і природою [20, с. 418].

Таке визначення об'єкта державного управління створює концептуальні передумови для розуміння багатьох принципових проблем державно-управлінської діяльності.

По-перше, держава управляє не всім, а тільки тими проявами суспільних відносин, різних видів діяльності, соціальних ролей. Сторонами і взаємозв'язками, які мають значення для всього суспільства, стосуються реалізації загальних потреб, інтересів і цілей.

По-друге, об'єкти державного управління користуються пріоритетом перед суб'єктами державного управління. Оскільки відтворення матеріальних і духовних продуктів та соціальних умов є первинним і головним для життєдіяльності людей.

По-третє, вони безпосередньо сприймають природні та суспільно-історичні умови і відтворюють їх у своєму функціонуванні та у своїй організації.

По-четверте, особливості об'єктів державного управління. (згідно з принципом пріоритетності). Зумовлюють специфіку державно-управлінських відносин, форми і методи управління.

У змістовному відношенні виділяють групи об'єктів державного управління. за такими критеріями:

- за призначенням чи сферами вияву - економічні, соціальні, духовні, політичні.
- за організаційно-структурною ознакою - організаційні форми, яких набувають об'єкти і в межах яких вони функціонують (адміністративні одиниці як локальні соціальні системи, підприємства та організації, галузі господарства і міжгалузеві комплекси. Суспільні інститути, сфери життєдіяльності суспільства та ін.).
- за функціональною ознакою - види діяльності й соціальні ролі [20, с. 419].

Об'єктом управління сам процес управління здійснює суб'єкт управління. Суб'єкт управління С. Москаленко визначає як джерело керуючого впливу. Особа, група осіб, спеціально створена установа, організація, орган або система органів, які впливають на об'єкт. З метою забезпечення його функціонування і руху до заданої мети. У керуючому впливі суб'єкт управління на об'єкт закладено сутність управлінської діяльності. Смісл і зміст взаємодії її компонентів.

Унаслідок впливу суб'єкта управління об'єкт певною мірою змінюється, набуває нових якостей та організаційних особливостей. Головною визначальною ознакою змін є те, що вони відповідають потребам суб'єкта управління.

Суб'єкт управління прагне до змін в об'єкті, які відповідають цілям, завданням та уявленням про те, як має бути організований і як повинен функціонувати об'єкт. Тому керуючий вплив виступає як цілеспрямований та організуючий фактор. Такий вплив містить комплекс керуючих команд. Вони виробляються, формуються і видаються суб'єкту управління. Об'єкт ці команди сприймає, аналізує і реалізує на практиці. Отже, керуючий вплив забезпечує підпорядкування та підвладність об'єкта суб'єкту управління.

У соціальній сфері взаємодія суб'єктів і об'єктів управління відображає все розмаїття соціальних відносин суспільства. Ці зв'язки мають політико-державний, владно-організуючий характер і здійснюються на підставі соціальних, передусім правових, норм, регламентуються встановленими організаційно-процесуальними формами [47, с. 614].

У той же час в публічному управлінні та адміністрування необхідно суб'єкту управління придати публічно-управлінську форму. Тому у публічному управлінні суб'єктом виступає орган наділений владними повноваженнями. Це може бути установа, підрозділ апарату управління чи посадова особа. Вони розробляють і ухвалюють державно-управлінські рішення щодо здійснення керуючого впливу на підпорядковані об'єкти управління (в нашому випадку – виробник сільськогосподарської продукції або сектор агропромислового

комплексу на рівні регіону). Або регулювання певних процесів та відносин у різних сферах суспільної життєдіяльності.

Згідно з Конституцією України, єдиним джерелом влади у суспільстві виступає народ, який делегує свої повноваження колективним суб'єктам публічного управління – органам влади. Усвідомлюючи соціальну відповідальність, вони мають право в межах своєї компетенції формувати державну політику. Приймати рішення та здійснювати цілеспрямований вплив на об'єкти влади. Але при цьому слід враховувати мінливе домінування активної ролі суб'єктів та об'єктів державного управління. Суб'єкт публічного управління (керуюча складова) спільно з об'єктом державного управління (керованою складовою) і взаємозв'язками, які при цьому виникають, формують систему державного управління, яка характеризується складністю і великими розмірами.

Суб'єкт державного управління, у свою чергу, є також великою системою, яка має свої характеристики, розподіляється на підсистеми та елементи, наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями. Що дозволяють їй втілювати свою волю у форму керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання. Тобто, це система, що управляє об'єктами управління. Суб'єкт державного управління не можуть існувати без відповідних об'єктів управління і лише у сукупності вони утворюють систему публічного управління. В залежності від цілей суб'єкт державного управління може розглядатися і як об'єкт для вищої ланки в ієрархії механізму управління.

На регіональному рівні, виходячи з окресленого напрямку нашого дослідження об'єктом управління виступає регіональний агропромисловий комплекс, зокрема Харківської області. Суб'єктом управління – з одної сторони - Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації. З другої - Комісія з питань аграрної політики, земельних відносин та соціального розвитку села Харківської обласної ради.

Під державним управлінням аграрним сектором В. Грей пропонує розуміти процес управління на макроекономічному рівні щодо забезпечення

населення продовольством, виробничо-технічного обслуговування та матеріального постачання аграрного виробництва [15].

У сучасній аграрній економіці дослідники визначають широкий спектр значних соціальних, економічних, наукових та технологічних проблем. Що стоять перед аграрними товаровиробниками. Серед цих проблем особливу увагу слід приділити фундаментальним недолікам, які виникають у сфері взаємовідносин між державними органами влади та представниками сільськогосподарського виробництва. Наявність цих недоліків ускладнює ефективне регулювання аграрного сектору. Що, в свою чергу, негативно впливає на конкурентоспроможність та розвиток аграрних підприємств.

Функції державного регулювання аграрного сектору можна класифікувати за кількома основними напрямками. По-перше, важливим є забезпечення належного рівня розвитку конкурентного середовища. Це передбачає реалізацію ефективної політики у сфері антимонопольного регулювання. Та створення правового середовища, яке стимулює розвиток підприємництва. Важливо, щоб державні органи активно запроваджували механізми контролю за дотриманням антимонопольних норм. Що допоможе запобігти зловживанням з боку домінуючих гравців на ринку.

По-друге, підтримка попиту на аграрну продукцію є необхідною умовою для розвитку галузі. Це можна досягти шляхом формування ефективної державної системи замовлень. Яка стимулює виробників до нарощування обсягів виробництва. Наприклад, уряд може укладати контракти на закупівлю сільськогосподарської продукції. Що забезпечить виробникам стабільний попит і зменшить ризики, пов'язані з коливаннями ринкових цін.

Окрім того, реалізація практики розумного протекціонізму та застосування раціональних митних тарифів сприяють захисту національних виробників від зовнішньої конкуренції. Це передбачає, що держава має використовувати інструменти митної політики для створення сприятливих умов для внутрішнього виробництва. Що може включати зниження митних ставок на імпорт обладнання, необхідного для аграрного сектору.

Іншим важливим аспектом є забезпечення необхідних ділових умов через формування концесійних проектів у аграрному виробництві. Концесії можуть стати ефективним механізмом залучення інвестицій у галузь. Адже вони сприяють співпраці між державою та приватними підприємствами, забезпечуючи вигідні умови для обох сторін.

Додатково, держава повинна реалізовувати лояльну політику регулювання щодо доступності ресурсів для аграрних виробників. Це може включати надання субсидій на купівлю насіння, добрив та пального. Що знизить витрати виробників і підвищить їхню конкурентоспроможність.

Важливим є також розвиток системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для аграрного виробництва. Що забезпечить відповідність спеціалістів вимогам сучасного ринку. Інвестиції в освіту та підготовку кадрів можуть суттєво підвищити ефективність аграрного сектора. Оскільки висококваліфіковані працівники здатні впроваджувати інноваційні технології та покращувати процеси виробництва.

Нарешті, забезпечення оптимальної політики регулювання та управління має включати застосування спеціальних механізмів у рамках діючої інституційної структури. Це передбачає інтеграцію державних і регіональних органів влади у процес формування політики. Що враховує специфіку аграрного сектора та потреби його суб'єктів. Таким чином, комплексний підхід до державного регулювання дозволить забезпечити стабільний розвиток аграрного сектору в Україні.

Державне регулювання аграрного сектору в Україні реалізується через систематизований процес. Що характеризується специфічними рисами та особливостями. Основним завданням цього процесу є підвищення ефективності державного регулювання. Що безпосередньо пов'язане з необхідністю вдосконалення механізмів забезпечення продовольчої безпеки. Особливо в умовах військових конфліктів, таких як війна росії проти України.

Визначення базисних постулатів функціонування державного регулювання аграрного сектору є важливим кроком у цьому процесі. Деякі

дослідники акцентують увагу на принципах. Які включають стійкість та адресність державної підтримки, її гарантованість, рівнодоступність, єдність ринку України, а також методи антимонопольного регулювання [52]. Ці принципи слугують основою для формування політики. Що сприяє розвитку аграрного сектору і підвищенню конкурентоспроможності національних виробників.

Із іншого боку, науковці підкреслюють, що держава зобов'язана регулювати ряд важливих напрямів, таких як формування аграрного ринку, його кредитування, страхування. А також обтяження. Ефективне регулювання цих аспектів може сприяти стабільному розвитку аграрного сектора в умовах змінних економічних реалій. Серед основоположних принципів державної підтримки аграрного сектору аграрна наука виділяє наступні [39, с. 96]:

1. Адресність державної підтримки та її цільовий характер. Важливо, щоб виділені кошти використовувалися за чітко визначеними цільовими призначеннями. Зокрема для сприяння сільськогосподарському виробництву та розвитку агросектору. Цей принцип гарантує, що державні ресурси ефективно адресуються тим виробникам, які найбільше потребують підтримки.

2. Гарантована та рівнодоступна державна підтримка. Держава повинна формувати чіткі зобов'язання у сфері агропродовольчої політики, закріплені в державних програмах. Вони повинні бути доступними для всіх національних виробників на рівній основі. Такий підхід забезпечує справедливість у розподілі державних ресурсів та сприяє розвитку здорової конкуренції на ринку.

3. Ефективність використання коштів. Використання державних фінансів повинно бути оптимізованим таким чином. Щоб витрати не перевищували отримані результати або були нижчими за їх величину. Це забезпечить економічну доцільність і підвищить довіру до державних програм підтримки аграрного сектору.

Дотримання зазначених принципів є критично важливим для забезпечення стійкості функціонування та розвитку національного аграрного сектору в умовах

циклічності економіки. Та необхідності підвищення темпів економічного зростання. У процесі реалізації державного регулювання аграрного сектору важливо скоординувати зусилля в напрямку наступних ключових заходів:

1. Забезпечення необхідних умов для аграрних виробників. Це включає в себе створення захисних механізмів для підтримки конкурентоспроможності на внутрішніх та зовнішніх ринках. Удосконалення інфраструктури аграрного сектору. Активне сприяння науковим дослідженням. А також підвищення темпів інвестиційних і інноваційних проектів є критичними для зміцнення позицій виробників у динамічному ринковому середовищі.

2. Розвиток системи підготовки кадрів аграрного сектору. Створення сучасних навчальних програм і платформ для навчання, орієнтованих на потреби аграрного виробництва. Є необхідним для забезпечення висококваліфікованими кадрами. Це сприятиме підвищенню продуктивності та адаптивності аграрного сектору до нових викликів.

3. Підтримка стабільності в забезпеченні населення товарами продовольства першої необхідності. Держава повинна вживати заходів для забезпечення стабільності постачання основних продуктів харчування. Що не лише підвищить рівень життя населення, а й сприятиме соціальному миру.

4. Розвиток і підтримка сільської кооперації. Заохочення коопераційних об'єднань може створити нові можливості для малих та середніх агровиробників, покращити доступ до ресурсів. А також знизити витрати на виробництво.

Напрями системи державного регулювання аграрного сектору та відповідні методи регулювання представлені у табл. 1.1.

Для підвищення результативності державного регулювання аграрного сектору використовуються критерії надійності отримувачів державної підтримки. До них належать: відсутність поточної заборгованості перед бюджетами. Своєчасність виплат заробітної плати працівникам. Використання сільськогосподарських земель виключно з метою виробництва. А також дотримання необхідних критеріїв якості продукції. Наприклад, у випадку досягнення необхідного рівня врожайності в умовах посухи, може виникнути

недостатність грошової виручки. Що, в свою чергу, призведе до затримок у виплаті заробітної плати та зростання заборгованості.

Таблиця 1.1

Напрями та методи державного регулювання аграрного сектору [15]

Напрями державного регулювання	Методи державного регулювання
Програмно-стратегічне регулювання	технічна та технологічна модернізація, інноваційний розвиток; підтримка стійкості у розвитку територій; розвиток загальних умов функціонування
Організаційно-господарське та технологічне регулювання	меліорація земель; підвищення якості підготовки та перепідготовки кадрів, підвищення кваліфікації; стимулювання цільового використання земель сільськогосподарського призначення
Фінансово-кредитне регулювання	надання державних гарантій інвесторам; концесійні угоди про створення спільних з іноземними інвесторами підприємств; орієнтація та застосування міжнародних стандартів
Регулювання у сфері інвестицій	надання державних гарантій інвесторам; концесійні угоди про створення спільних з іноземними інвесторами підприємств; орієнтування та застосування міжнародних стандартів
Регулювання ринку сільськогосподарської продукції	розвиток конкуренції всередині галузі та антимонопольне регулювання; підтримка сталого попиту на сільськогосподарську продукцію; державні закупівлі сільськогосподарської продукції; ведення розумного протекціонізму в аграрному секторі; закупівельні інтервенції сільськогосподарської продукції
Податкове регулювання	застосування знижених ставок для аграрного сектору; звільнення від оподаткування об'єктів прямо чи опосередковано пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції; застосування спеціальних податкових режимів
Бюджетне регулювання	надання субсидій, дотацій, субвенцій аграрним підприємствам; видача безвідсоткових позик із бюджетних коштів

Таким чином, ми дійшли висновку, що інститут прямої підтримки аграрних товаровиробників повинен мати характер, який не лише стимулює

розвиток. Але й компенсує збитки, викликані соціальними зобов'язаннями та галузевими ризиками. Процес розподілу субсидій має ґрунтуватися на диференційованому підході. Що враховує різноманітні природні, кліматичні, соціальні, політичні та економічні фактори.

У рамках непрямої допомоги варто розглядати інституційний вплив державних органів на кінцеві результати роботи аграрного сектора. До таких методів належать використання спеціальних механізмів регулювання та застосування відповідних інструментів. Необхідність розвитку непрямих заходів підтримки зумовлена зростаючою інтеграцією України в міжнародну економічну систему. Що вимагає адаптації до нових умов і викликів.

Серед спеціальних інструментів регулювання сільського господарства можна виокремити механізми державного впливу на діяльність національного агросектору. До них належать державні програми розвитку аграрної сфери та відповідні підпрограмні комплекси заходів. А також система регулювання обов'язковими платежами.

Таким чином, у сучасних умовах система регулювання аграрного сектору повинна бути спрямована на стимулювання господарсько-економічної діяльності. Залучення інвестицій у капітальні вкладення. Збільшення попиту на продукцію сільського господарства та забезпечення рівних умов конкуренції. Важливо підкреслити, що надання переваг окремим сільгоспвиробникам не повинно призводити до обмеження інтересів інших учасників аграрного ринку. Це вимагає ретельної оцінки доцільності прийняття рішень. Вони стосуються сільськогосподарських виробників різного рівня, аби забезпечити баланс інтересів у галузі.

Необхідність подальшого посилення позицій національного аграрного сектора ставить перед науковим співтовариством завдання досліджувати іноземний досвід впровадження спеціальних інструментів регулювання в аграрній сфері. Це дослідження передбачає не лише вивчення теоретичних аспектів. А й зіставлення особливостей їх застосування в різних країнах. Це дозволить ідентифікувати найбільш ефективні практики. Аналіз міжнародного

досвіду стане основою для формування рекомендацій щодо оптимізації державного регулювання аграрного сектору в Україні. Враховуючи специфіку національної економіки та потреби аграрних виробників.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

2.1 Нормативно-організаційний механізм регулювання розвитку виробництва сільськогосподарської продукції

Конституція України є основним правовим документом, який має найвищу юридичну силу, закріплюючи норми прямої дії [38]. Вона формує правову основу для регулювання власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення та водні ресурси. Що є критично важливими для аграрного виробництва. Зокрема, Основний Закон закріплює принцип «власність зобов'язує», що покладає на власників обов'язок здійснювати раціональне використання природних ресурсів. Не завдаючи шкоди людині та суспільству. Це, у свою чергу, передбачає відповідальність агровиробників за екологічні наслідки їхньої діяльності. А також за забезпечення якості і безпеки продукції, що реалізується на ринку.

Окрім цього, Конституція гарантує непорушність права власності на майно, яке використовується в сільському господарстві. Включаючи активи як аграрних підприємств, так і особистих селянських господарств. Модель прав на безпечне для життя і здоров'я довкілля. А також право на відшкодування збитків, завданих порушенням цього права. Закріплює юридичні рамки для дотримання екологічних норм. Таким чином, агровиробники повинні дотримуватися стандартів. Що забезпечують мінімізацію шкоди довкіллю і здоров'ю населення.

Серед джерел права в агропромисловому комплексі значну роль відіграють кодифіковані нормативно-правові акти, такі як Земельний кодекс України, Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України. Земельний кодекс України, ухвалений 25 жовтня 2001 року (№ 2768-III), визначає ключові інститути, які регулюють правовідносини щодо земельних ресурсів. Він охоплює

питання форми власності на землю, користування землею. А також порядок передачі земель у власність і користування. Кодекс також деталізує права та обов'язки власників землі та землекористувачів. А також механізми вирішення земельних спорів.

Згідно з цим кодексом, право власності на землю надається як громадянам. Так і юридичним особам, що реалізують підприємницьку діяльність у межах населених пунктів. Це означає, що вони не лише отримують права власності на земельні ділянки, Але й здобувають інші права, такі як право оренди, право забудови, право сервітуту, а також право переважного придбання. Таке регулювання створює необхідні умови для забезпечення ефективності аграрного виробництва. Та розвитку сільського господарства в цілому.

Цивільний кодекс України відіграє важливу роль у правовому регулюванні агропромислових відносин [95]. Він визначає рамки особистих немайнових та майнових відносин, охоплюючи широкий спектр цивільних правовідносин учасників аграрного сектору. Кодекс встановлює загальні положення, які стосуються фізичних осіб, зокрема осіб. Що мають статус суб'єктів аграрного господарювання. А також юридичних осіб і їх організаційно-правових форм. Важливо, що цей документ регулює угоди (правочини) та інститут представництва, включаючи норми зобов'язального права та недоговірних зобов'язань [78].

Ці положення створюють необхідну правову основу для взаємодії між агровиробниками та іншими учасниками агроринку. Що сприяє розвитку економічних відносин у сфері сільського господарства. Вони також дозволяють ефективно регулювати питання, пов'язані з укладенням угод, реалізацією прав та обов'язків. А також захистом інтересів усіх сторін, що беруть участь у аграрних відносинах.

Крім того, важливим нормативно-правовим актом у сфері аграрного господарювання є Господарський кодекс України [14]. Цей кодекс встановлює основи для регулювання господарських відносин. Що виникають у процесі виробництва та обігу сільськогосподарської продукції. А також регламентує

діяльність підприємств, що здійснюють аграрну діяльність. Його норми забезпечують прозорість і справедливість у відносинах між учасниками аграрного ринку, стимулюючи розвиток підприємництва в аграрному секторі.

На другому місці за правовим впливом є закони безпосередньо у сфері агропромислового комплексу в Україні. До них можна віднести:

- «Про державну підтримку сільського господарства України»;
- «Про фермерське господарство»;
- «Про сільськогосподарську кооперацію»;
- «Про особисте селянське господарство»;
- «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві»;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання діяльності фермерських господарств»;
- «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»;

Далі систему нормативно-правових актів, що регулюють взаємовідносини в сфері виробництва сільськогосподарської продукції відносяться постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Укази Президента України, накази міністерств і відомств України. До таких нормативно-правових документів належать:

- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року „Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання страхових тарифів для страхування озимих зернових»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 536-р «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку

українського села на 2006–2010 роки»;

– Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження форми типового бізнес-плану створення та функціонування фермерського господарства (особистого селянського господарства)» та ін.

До цього переліку треба додати акти органів місцевого самоврядування, акти місцевих органів державної виконавчої влади. А також локальні нормативно-правові акти агропромислових підприємств.

Нормативно-організаційне регулювання в ході державного управління в агропромисловому секторі здійснюється профільним центральним органом виконавчої влади – Міністерством аграрної політики та продовольства України.

Відповідно до Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України до основних завдань Міністерства віднесено:

– формування та реалізація державної аграрної політики, державної політики у сферах сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави. Охорони прав на сорти рослин, тваринництва, рослинництва, розвитку сільських територій. Садівництва, виноградарства, виноробства, хмелярства, харчової і переробної промисловості [57].

– технічної політики у сфері агропромислового комплексу та машинобудування для агропромислового комплексу, сільського розвитку. Розвитку фермерства, сільськогосподарської кооперації, сільськогосподарської дорадчої діяльності. Моніторингу та родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, насінництва та розсадництва [57].

– формування та реалізація державної політики у сферах рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів. Регулювання рибальства, продовольчого забезпечення та безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства [57].

– у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру. Державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині

дотримання земельного законодавства. Використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів [57].

- формування та реалізація державної політики у сфері національної інфраструктури геопросторових даних [57].

- формування державної політики у сфері нагляду (контролю) у системі інженерно-технічного забезпечення. Та інноваційного розвитку агропромислового комплексу [57].

- формування та реалізацію державної політики у сфері меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем [57].

- формування та реалізація державної політики у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

- формування та реалізація державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин [57].

- формування та реалізація державної політики у сфері ветеринарної медицини [57].

На державу покладена відповідальність за формування загальноприйнятих законів і правил, які регулюють економічну систему країни. Проте, діюча на території України законодавча база у сфері сільського господарства та регулювання земельних відносин потребує суттєвого вдосконалення. В умовах глобальних викликів і трансформацій, з якими стикається аграрний сектор, необхідно забезпечити дієвість законодавства, яке здатне адекватно реагувати на нові реалії.

Прийняті окремо нормативно-правові акти часто не заповнюють прогалини в земельно-аграрному законодавстві. Багато з них мають загальний характер. І не передбачають чітких механізмів реалізації закладених у них правових норм. А також можуть вступати у суперечність з уже існуючою нормативною базою. З огляду на це, стає очевидною необхідність вдосконалення діючих законів і прийняття нових законодавчих ініціатив. Які створять умови

для реформування аграрної сфери на загальнонаціональному та регіональному рівнях.

Серед таких законів України, що потребують впровадження, можна виділити наступні:

1. «Закон України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві"». Цей закон може стати основою для формування державної політики в аграрній сфері. Оскільки він забезпечує чітке розмежування повноважень між державними і регіональними органами в процесі реалізації програм регулювання сільського господарства та агропродовольчого ринку. Визначення бюджетних орієнтирів у рамках цього закону також допоможе суб'єктам ринку адаптуватися до змін та сприяти стабільності аграрного ринку.

2. «Закон України "Про соціальний розвиток села"». У цьому контексті село розглядається як важлива складова суспільства. Що виконує специфічні виробничі, соціальні та духовні функції. Концепція даного закону повинна передбачати стратегічну мету. Це створення соціально рівних умов життя та можливостей для інвестицій в сільському та міському середовищах. Що є критично важливим для забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

3. «Закон України "Про реформування неплатоспроможних сільськогосподарських підприємств"». Цей закон визначить конкретні заходи фінансової та економічної підтримки для збиткових агроформувань. А також вкаже на необхідність їх організаційно-правової реорганізації. Запровадження такого законодавства дозволить зберегти робочі місця та підтримати продовольчу безпеку.

4. «Закон України "Про паритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію (послуги)"». Цей закон стане наступним етапом у формуванні законодавчої основи для підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Встановлення механізму економічного паритету між аграрними та промисловими виробниками сприятиме більшій стабільності та справедливості на аграрному ринку.

5. Закон України "Про матеріально-технічне забезпечення сільського господарства в ринкових умовах". Цей закон має на меті встановлення правових основ для взаємовідносин між учасниками ринку матеріально-технічних ресурсів в агропромисловому комплексі. А також визначення регулюючої ролі держави у забезпеченні продовольчої безпеки країни. В умовах ринкової економіки важливо забезпечити захист інтересів вітчизняних товаровиробників. Що підкреслює необхідність чіткого державного контролю за цим сектором.

Вдосконалення законодавства в аграрній сфері на обласному рівні має базуватися на національній правовій базі. Що забезпечить уніфікацію та виключить правові колізії, пов'язані з неоднозначним тлумаченням та застосуванням окремих правових норм. Це дозволить забезпечити юридичну стабільність та сприятиме узгодженій взаємодії всіх рівнів державного управління в аграрному секторі.

Крім того, для успішного впровадження реформ у сфері агропромислового комплексу на регіональному рівні необхідно розробити закон «Про основні засади управління аграрно-промисловим комплексом». Який би враховував специфіку регіонів та забезпечував узгоджене управління. Закон повинен передбачати законодавче закріплення таких аспектів:

- Склад галузей і відомств, а також недержавних підприємств, що входять до обласної структури агропромислового комплексу. Це дозволить чітко визначити відповідальність за функціонування окремих секторів регіональної економіки.

- Основні принципи управління аграрно-промисловим комплексом, які будуть сприяти ефективному використанню місцевих ресурсів і забезпеченню стабільності на аграрному ринку.

- Функції органів державного управління та їх відповідальність за прийняті рішення. Така чіткість у визначенні ролей та відповідальності сприятиме більш ефективному впровадженню управлінських рішень.

Крім того, важливим елементом регіональної стратегії є прийняття обласної цільової програми «Розвиток агропромислового комплексу в регіоні»,

над розробкою якої має працювати Адміністрація регіону. Ця програма повинна стати основою для реалізації конкретних заходів, спрямованих на підтримку та розвиток аграрного сектора в конкретному регіоні.

Таким чином, оновлена нормативно-правова база, що включатиме законодавчі ініціативи як на національному. Так і на регіональному рівнях, матиме позитивний вплив на ефективне державне регулювання в аграрному секторі економіки. Це дозволить сприяти сталому розвитку аграрної галузі, забезпечити продовольчу безпеку та стабільність на внутрішньому ринку.

Для забезпечення сталого розвитку аграрного сектора в сучасних умовах необхідний економічний механізм. Який поєднує державне регулювання, самоорганізацію та саморегулювання. Такий механізм має включати збалансовану цінову, податкову, кредитну, інвестиційну та страхову політику. Спрямовану на більш ефективне використання людського капіталу та інтелектуального потенціалу в аграрному секторі.

Особлива увага повинна бути приділена максимальному використанню ресурсів підприємств усіх форм власності, включаючи селянські (фермерські) господарства та особисті підсобні господарства. Для цього слід внести суттєві зміни в аграрну політику. Зокрема реалізувати систему невідкладних загальноекономічних та соціально-економічних заходів.

До заходів загальноекономічного характеру належать:

- Зміцнення економіки сільських товаровиробників, що є основою для забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора.
- Відновлення цінового паритету між продукцією сільського господарства та продукцією інших галузей економіки. Що сприятиме стабільності цін на внутрішньому ринку.
- Формування різноманіття форм власності і господарювання в аграрному секторі. Що дозволить залучити більше інвестицій та підвищити ефективність виробництва.
- Створення умов для посилення зацікавленості працівників у кінцевих результатах праці через розвиток підприємництва та підтримку вільної

конкуренції.

- Захист вітчизняних товаровиробників від зовнішньої аграрної експансії. Що дозволить зберегти ринок для місцевих виробників.

- Підвищення адаптивності агропромислового виробництва до досягнень науки і техніки. Що забезпечить модернізацію галузі та покращення якості продукції.

- Розвиток ринкової інфраструктури та соціальної сфери на селі. Що дозволить створити умови для поліпшення життя сільського населення та розвитку місцевих громад.

Таким чином, комплексний підхід до вдосконалення законодавчої та економічної бази аграрного сектору сприятиме створенню стабільних і сприятливих умов для розвитку агропромислового комплексу та підвищення його конкурентоспроможності.

2.2 Механізм державного управління розвитком виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні (на прикладі Харківської області)

Війна з російською федерацією в Харківській області спричинила численні виклики та проблеми. Вони негативно вплинули на аграрний сектор. Серед них – окуповані території, ризики, пов’язані з посівною та жнивами. Складнощі у логістиці, цілеспрямовані обстріли сільськогосподарської техніки. Критичний дефіцит робочої сили, знищення тварин, крадіжки зернових. А також нерозірвані снаряди та заміновані поля. Ці фактори становлять суттєву загрозу для сталого функціонування агробізнесу в регіоні. Однак, незважаючи на складні обставини, аграрний сектор продовжує свою діяльність.

Харківщина є одним із найбільш потужних агропромислових регіонів України, з площею сільськогосподарських угідь, що становить 2,4 млн га. Що є 76,7% від загальної території області. Цей регіон займає третє місце в Україні за обсягами сільськогосподарського виробництва. Структура валового

виробництва сільського господарства в Харківській області демонструє, що рослинництво займає 85%, тоді як тваринництво – лише 15%. Однак з початку повномасштабного вторгнення російських військ до України, що розпочалося в лютому 2022 року, Харківська область перетворилася на зону активних бойових дій. Унаслідок цього суб'єкти господарювання агропромислового комплексу зазнали значних втрат [54].

Воєнні роки 2022 та 2023 стали надзвичайно складними для аграріїв регіону. На початку 2022 року в Харківській області функціонувало понад 2100 агропідприємств, з яких близько 1300 займалися рослинництвом. Проте на весну 2023 року понад 300 підприємств було повністю знищено. А ще 450 фермерських господарств постраждало внаслідок дій російських окупантів. Значна кількість підприємств зазнала часткових руйнувань, втратила споруди, техніку, документацію, сировину, посівний матеріал та тварин [54]. Ці факти свідчать про критичну необхідність підтримки аграрного сектору на рівні держави. Для забезпечення стабільності виробництва сільськогосподарської продукції.

Таблиця 2.1

Питома вага Харківського регіону в замінованих
сільськогосподарських землях України на 1.03.2023 року, %

Області	Заміновано, тис. га	Загальна площа, сільськогосподарськи х угідь, тис. га	Питома частка замінованих сільськогосподарських земель, %
Київська область	10,41	1664,2	0,63
Миколаївська	85,096	2008,5	4,24
Харківська	159,02	2418,6	6,57
Херсонська	208,438	1969,5	10,58
Разом	470,853	18038,9	2,61

На регіональному рівні державне управління виробництвом сільськогосподарської продукції здійснюється через обласну військову адміністрацію (на період дії воєнного стану). В нашому випадку – Харківську

обласну військову адміністрацію. Безпосередньо проблемами АПК займається Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації. Він здійснює свою діяльність на підстав відповідного Положення. Затвердженого Розпорядження голови обласної державної адміністрації 21 листопада 2016 року N. 534 (в редакції розпорядження голови обласної державної адміністрації 12 червня 2017 року X 249) [56].

Так, у даному Положенні записано, що Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації є структурним підрозділом Харківської обласної державної адміністрації. Він утворюється головою обласної державної адміністрації відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації». Входить до її складу і в межах Харківської області забезпечує виконання покладених на нього завдань.

Основними завданнями Департаменту є:

- забезпечення реалізації державної політики з питань розвитку агропромислового комплексу у сферах тваринництва, рослинництва, харчової та переробної промисловості. Інженерно-технічного забезпечення та сільськогосподарської дорадчої діяльності.
- участь у формуванні та реалізації державної аграрної політики з питань продовольчої безпеки області та ін. [56].

Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації складається з профільних відділів. Одним із таких відділів є Відділ землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці. Управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації. Відділ здійснює свою діяльність на основі Положення [56]. Відділ землеробства, насінництва, інженерно – технічної роботи та охорони праці є структурним підрозділом управління виробництва сільськогосподарської продукції. У складі Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації. Відділ підпорядковується заступнику директора Департаменту – начальнику Управління.

У своїй діяльності Відділ керується Конституцією України, Законом України «Про державну службу» та іншими законами України. Міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади. Розпорядженнями голови (начальника) обласної державної (військової) адміністрації, наказами директора Департаменту, Положенням про Департамент, Управління, цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами.

Завдання та права відділу:

1. Основними завданнями Відділу є:

1) забезпечення здійснення аналізу стану та перспектив розвитку галузі рослинництва.

2) організація роботи щодо забезпечення сприятливих умов діяльності сільськогосподарських підприємств усіх форм власності. Надання їм методичної допомоги в організації виробництва продукції рослинництва.

3) організація розробки цільових та виробничих програм, основних показників розвитку галузі рослинництва. Сприяння техніко-технологічній модернізації галузі, забезпечення належного рівня технологічних процесів.

4) участь, в межах повноважень, у нарахуванні суб'єктам господарювання усіх форм власності державної фінансової підтримки.

5) організація і проведення семінарів, конференцій, круглих столів та інших заходів з питань, що належать до компетенції Відділу.

2. Відділ відповідно до покладених на нього завдань в межах компетенції:

1) здійснює збір та узагальнення інформації про стан рослинництва, підготовку відповідних аналітичних матеріалів у розрізі районів області. Вносить відповідні пропозиції щодо подальшого розвитку галузі.

2) приймає участь, в межах повноважень, у забезпеченні реалізації державної політики спрямованої на забезпечення продовольчої безпеки регіону.

3) здійснює координацію питання державної фінансової підтримки галузі рослинництва. Надає пропозиції Міністерству аграрної політики та продовольства України щодо удосконалення механізмів державної підтримки.

4) здійснює оперативний аналіз та прогнозування тенденцій розвитку галузі рослинництва усіх форм власності.

5) забезпечує щотижневий збір від районних державних (військових) адміністрацій та органів місцевого самоврядування інформації про хід основних сільськогосподарських робіт в сільськогосподарських підприємствах. Та господарствах усіх форм власності, узагальнення. Складання відповідних аналітичних матеріалів.

6) забезпечує проведення розрахунків поточної та перспективної потреби по господарствах області у мінеральних добривах. Засобах захисту рослин, насіннєвому та садивному матеріалів. Та інших матеріально-технічних ресурсах.

7) бере участь у розробці методичних рекомендацій та іншої нормативної документації з питань галузі рослинництва.

8) забезпечує підготовку матеріалів щодо проведення командно-штабних навчань. Відповідно до планів основних заходів цивільного захисту Харківської області.

9) здійснює підготовку необхідних матеріалів з питань підготовки господарського комплексу та об'єктів соціальної сфери до сталого функціонування в осінньо-зимовий період.

10) проводить передбачені законодавством інструктажі, організовує навчання та перевірку знань з охорони праці працівників Департаменту.

11) розробляє пропозиції щодо удосконалення механізму державної підтримки суб'єктів господарювання галузей агропромислового комплексу. Та підготовка пропозицій до проєктів обласних програм, з питань, що відносяться до компетенції Управління.

12) забезпечує підготовку проєктів наказів директора Департаменту, проєктів розпоряджень. Наказів голови (начальника) Харківської обласної

державної (військової) адміністрації. Проектів доручень керівництва Харківської обласної державної (військової) адміністрації. Проектів рішень Харківської обласної ради та інших документів з питань, що відносяться до компетенції Відділу.

13) здійснює консультаційну допомогу, у межах своїх повноважень, районним державним (військовим) адміністраціям, органам місцевого самоврядування та підприємствам. Установам, організаціям, що належать до сфери діяльності Департаменту, з питань, що відносяться до компетенції Відділу.

14) розглядає і готує відповіді на звернення та запити громадян, підприємств, установ та організацій, народних депутатів, посадових осіб, адвокатів. Запити на інформацію, надає іншу інформацію з питань, віднесених до компетенції Відділу.

15) забезпечує підготовку матеріалів для розгляду на колегіях Департаменту та Харківської обласної державної (військової) адміністрації, нарадах, семінарах, конференціях та інших заходах з питань, що відносяться до компетенції Відділу та Департаменту в цілому.

16) виконує інші завдання керівництва, що відносяться до компетенції Відділу [56].

Відділ відповідно до покладених на нього завдань має право:

1. взаємодіяти зі структурними підрозділами Департаменту, Харківської обласної державної (військової) адміністрації та її апарату. Районними державними (військовими) адміністраціями та їх структурними підрозділами. Територіальними органами Міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, органами місцевого самоврядування. А також з громадянами.

2. одержувати у встановленому законодавством порядку від посадових осіб та іншого персоналу Департаменту. А також структурних підрозділів Харківської обласної державної (військової) адміністрації та її апарату, районних державних (військових) адміністрацій та їх структурних підрозділів. Територіальних органів Міністерств та інших центральних органів виконавчої

влади; підприємств, установ і організацій усіх форм власності. Органів місцевого самоврядування інформацію, матеріали та пояснення (у тому числі письмові), необхідні для здійснення покладених на нього завдань [56].

3. за дорученням керівництва організовувати та брати участь у засіданнях, нарадах, семінарах та інших заходах. З питань, що належать до компетенції відділу.

4. за дорученням керівництва Департаменту представляти Департамент в інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях. З питань, що належать до його компетенції.

Відділ очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади в порядку, передбаченому законодавством про державну службу.

Начальник Відділу [56]:

1. організовує планування роботи Відділу та забезпечує своєчасність і повноту виконання покладених на Відділ завдань та функцій.

2. розробляє посадові інструкції працівників Відділу, забезпечує дотримання ними Правил внутрішнього службового розпорядку державних службовців, Правил внутрішнього трудового розпорядку інших працівників.

3. визначає завдання і розподіляє обов'язки між працівниками Відділу, аналізує результати роботи і вживає заходів щодо підвищення ефективності діяльності.

4. забезпечує якісне виконання в установлені строки розпоряджень голови (начальника) Харківської обласної державної (військової) адміністрації. Наказів та доручень директора Департаменту, інших службових документів з питань, віднесених до компетенції Відділу.

5. виконує інші доручення і завдання керівництва Департаменту, що відносяться до компетенції Відділу [56].

Працівники Відділу призначаються та звільняються з посади директором Департаменту відповідно до чинного законодавства. Структура, чисельність і штат відділу визначаються штатним розкладом Департаменту.

Працівники відділів виконують свої обов'язки на підставі Посадових інструкцій державного службовця [60].

Так, Посадова інструкція начальника відділу землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці. Управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної військової адміністрації орієнтує на забезпечення реалізації державної політики. Спрямованої на забезпечення продовольчої безпеки регіону у сфері рослинництва, формування ринку продовольства, у межах наданих повноважень [60]..

До основних посадових обов'язків віднесено:

Планування, організація та контроль роботи відділу:

- забезпечення виконання завдань і функцій, покладених на відділ.
- забезпечення виконання плану роботи відділу.
- здійснення моніторингу та контролю за виконанням працівниками відділу роботи посадових обов'язків.
- розробка посадових інструкцій працівників відділу, забезпечення дотримання ними правил внутрішнього трудового та службового розпорядку [60].

Спільно з структурними підрозділами обласної державної (військової) адміністрації здійснення заходів, в межах повноважень. Спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки регіону, виробництво продукції рослинництва.

Забезпечує узагальнення та складання відповідних аналітичних матеріалів в господарствах усіх форм власності Харківської області в розрізі районів про хід основних сільськогосподарських робіт (щотижневий збір інформації від районних державних (військових) адміністрацій та органів місцевого самоврядування). Та надання оперативної звітності до Міністерства аграрної політики та продовольства України [60].

Забезпечення проведення:

- аналізу стану та прогнозування тенденцій розвитку галузі рослинництва.
- формування очікуваної структури посівних площ по області під урожай наступного року.
- проведення розрахунків щодо очікуваного виробництва сільськогосподарських культур з урожаю поточного року.
- розрахунків поточної та перспективної потреби по сільськогосподарських підприємствах області у насіннєвому та садивному матеріалі. Мінеральних добривах, засобах захисту рослин та інших матеріально-технічних ресурсах [60].

Забезпечує підготовку необхідних матеріалів:

- щодо проведення командно-штабних навчань відповідно до планів основних заходів цивільного захисту Харківської області.
- з питань підготовки господарського комплексу та об'єктів соціальної сфери до сталого функціонування в осінньо-зимовий період.
- для розгляду на колегіях Департаменту та Харківської обласної державної (військової) адміністрації, нарадах, семінарах, конференціях. Та інших заходах з питань, що відносяться до компетенції Відділу.
- проектів розпоряджень, доручень голови обласної державної (військової) адміністрації, проектів рішень обласної ради, доручень та наказів директора Департаменту. Та інших документів з питань, що належать до компетенції Відділу [60].

Здійснення заходів з реалізації державних і регіональних програм розвитку з питань рослинництва.

Організація опрацювання, своєчасного та якісного розгляду в установленому законодавством порядку, в межах компетенції відділу:

- запитів та звернень громадян, посадових осіб, народних депутатів України та депутатів відповідних місцевих рад.
- листів підприємств, установ та організацій.

Начальник відділу має низку прав, зокрема:

1. запитувати та одержувати у встановленому законодавством порядку від структурних підрозділів обласної державної (військової) адміністрації, районних державних (військових) адміністрацій. Інших державних органів влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності. Статистичну та/або іншу інформацію, документи, матеріали та інші дані необхідні для виконання поставлених завдань та доручень.

2. залучати фахівців/представників структурних підрозділів Департаменту та обласної державної (військової) адміністрації. Інших державних органів влади, громадських об'єднань, підприємств, установ, організації (за погодженням/згодою) при вирішенні завдань та доручень, що належать до компетенції відділу.

3. за дорученням керівництва Департаменту організовувати та брати участь у засіданнях, нарадах, семінарах та інших заходах з питань, що належать до компетенції відділу.

4. вносити на розгляд керівництва Департаменту пропозиції щодо вдосконалення роботи відділу.

5. користуватись правами, що передбачені, іншими законами та нормативно-правовими актами, а також Положеннями про Департамент, управління та відділ [60].

Керівник відділу здійснює зовнішню службову комунікацію з низкою державно управлінських установ. До них посадовою інструкцією віднесено:

Міністерство аграрної політики та продовольства України Профільні Міністерства

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Територіальні органи Міністерств та інших центральних органів виконавчої влади:

- Рада національної безпеки і оборони України.
- Головне Управління Держпродспоживслужби у Харківській області.
- Регіональний офіс водних ресурсів у Харківській області.

- Харківська філія державної установи « Інститут охорони ґрунтів».
- Головне управління статистики в Харківській області.
- Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області Харківська обласна державна (військова) адміністрацією та її структурні підрозділи.
- Районні державні (військові) адміністрації та її структурні підрозділи.
- Органи місцевого самоврядування.
- Підприємства, установи, організації усіх форм власності [60].

Таким чином, не зважаючи на широкомасштабне вторгнення росії в Україну управлінська вертикаль щодо розвитку державних механізмів виробництва сільськогосподарської продукції на регіональному рівні залишається цілісною і незламною.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

3.1 Запровадження механізмів державної підтримки виробника сільськогосподарської продукції в умовах війни

Сільське господарство є однією з провідних галузей національної економіки України. Основним завданням якої є забезпечення населення продуктами харчування та постачання сировини для промисловості через вирощування сільськогосподарських культур і розведення тварин. У сучасних умовах, зокрема в контексті російської військової агресії проти України, забезпечення сталого розвитку аграрного сектору стало вкрай проблематичним. Агресія супроводжується руйнуванням сільськогосподарських підприємств, аграрної інфраструктури, знищенням сільськогосподарської техніки. А також ворожими бомбардуваннями та мінуванням земель сільськогосподарського призначення. Ці фактори суттєво ускладнюють не тільки ведення агробізнесу. Але й загрожують продовольчій безпеці країни.

У зв'язку з цим, вкрай необхідно не лише дослідити причини, які зумовлюють нинішній стан сільського господарства. А й визначити напрямки формування та реалізації державної аграрної політики в умовах воєнного стану. Та подальшої повоєнної відбудови. Повномасштабна агресія, розпочата в лютому 2022 року, негативно вплинула на всі галузі української економіки. Зокрема на сільське господарство, яке в останнє десятиліття значно збільшувало свою питому вагу у валютних надходженнях і у структурі валового внутрішнього продукту країни.

Згідно з підсумками 2022 року, частка агропродовольчої продукції в загальному експорті України зросла до 53% у порівнянні з 41% у 2021 році. Це

підтверджує лідерство аграрного сектору у товарній структурі експорту та досягнення максимальної частки за часи незалежності. Однак, попри ці позитивні зміни, характерною рисою 2022 року стало зниження обороту аграрного сектора на понад 6 млрд доларів США внаслідок скорочення як експорту, так і імпорту (Табл. 3.1). Таким чином, для відновлення та стабілізації аграрного виробництва на регіональному рівні в Україні необхідно здійснити системні зміни в аграрній політиці. Що передбачають не лише підтримку сільськогосподарських виробників, а й адаптацію до нових умов ведення бізнесу. [45].

Таблиця 3.1

Митна статистика експорту з України зернових та борошна, тис. т
(станом на 11.01.2023)

	2022/23 МР		2021/22 МР	
	усього	зокрема: у січні-2023	усього	зокрема: у січні-2022
Зернові та зернобобові, всього	23963	1217	33701	1228
пшениця	8712	301	16153	251
ячмінь	1663	37	5290	94
жито	12,5	0	143,5	22,2
кукурудза	13502	878	11871	857
Борошно пшеничне, тис. тонн	68,3	2,7	59,1	0,6
Борошно інше, тис. тонн	3,6	0,3	1,0	0
Борошно разом, тис. тонн у перерахунку на зерно, тис. тонн	71,9	3,0	60,1	0,6
Експорт разом (зерно + борошно)	24059	1221	33781	1229

Галузь тваринництва в Україні зазнала значних втрат внаслідок військових дій, що негативно позначилися на виробничих показниках. За результатами 2022 року виробництво м'яса всіх видів скоротилося на 11% у порівнянні з 2021 роком, досягнувши обсягу 3,0 млн тон. Також зафіксовано зниження виробництва молока, яке склало 7,7 млн тон. Що є зменшенням на 12% порівняно з попереднім роком. Виробництво яєць також зазнало істотного зниження, зменшившись до 11,6 млрд штук, що становить падіння на 18% в порівнянні з 2021 роком. Ці дані свідчать про критичний стан галузі тваринництва. Це потребує термінових заходів для відновлення виробництва та стабілізації продовольчої безпеки країни [11].

Скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції безпосередньо веде до зменшення аграрного експорту. Що є критично важливим для економіки України. Однак основною причиною цього феномену не є стільки зниження виробничих показників, скільки блокування російськими військами морських портів. Вони традиційно слугували основними експортними шляхами для української агропродукції. Це призвело до значних змін у структурі експорту, які потребують термінового реагування з боку держави.

За результатами 2022 року експорт зернових культур становив лише 38,4 млн тон, що на 24% менше, ніж у попередньому році [11]. Слід зазначити, що фактичні обсяги експорту зерна з початку 2022/2023 маркетингового року (липень 2022 – червень 2023) станом на 27 лютого 2023 року склали лише 31,78 млн тон. Що на 30%, або 11,735 млн тон менше, ніж за аналогічний період минулого маркетингового року. Зокрема, за цей період експортовано 11,237 млн тон пшениці, 2,047 млн тон ячменю, 15,8 тис. тон жита та 18,203 млн тон кукурудзи. Для порівняння, за підсумками 2021/2022 маркетингового року (липень 2021 – червень 2022) фактичні обсяги експорту зерна становили 48,5 млн тон.

Окрім того, надзвичайно важливим для ефективного функціонування сільського господарства України та подальшого аграрного експорту в умовах війни є створення так званого "зернового коридору". Це ініціатива, що

передбачає забезпечення безпечних маршрутів для експорту зернових, що є критично важливим для стабілізації продовольчої безпеки не лише в Україні. А й і в інших країнах, які залежать від українського зерна. Створення такого коридору може стати основою для відновлення аграрного експорту. Та сприяти подальшому розвитку аграрного сектору в Україні [43].

22 липня 2022 року в місті Стамбулі за ініціативою Організації Об'єднаних Націй (ООН) було підписано угоду між Україною, Туреччиною та Генеральним секретарем ООН А. Гутеррешем. Вони стосувалася безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів «Одеса», «Чорноморськ» та «Південний». Ця угода, відома як «зерновий коридор», стала ключовою в умовах військової агресії Росії, адже 5 серпня 2022 року з українських портів вперше після 24 лютого 2022 року вийшли кораблі з сільськогосподарською продукцією. А 8 серпня 2022 року — перше судно з порту «Південний» [11].

Важливість «зернового коридору» полягає не лише в підтримці експорту української аграрної продукції в 2022 році. А й у його ролі в забезпеченні продовольчими ресурсами найбільш вразливих країн світу. Завдяки цій ініціативі було відправлено значні обсяги зерна до країн, які мають критичну потребу в продовольстві, зокрема до Ємену, Сомалі, Кенії, Ефіопії, Бангладешу та Судану. Україна історично покривала значну частину щорічних продовольчих потреб цих країн. Це підкреслює її роль як одного з ключових гравців на глобальному агропродовольчому ринку. Загалом за 8 місяців функціонування «зернового коридору» було перевезено 26,3 млн тон агропродукції, включаючи 7,3 млн. тон пшениці. А також 12,9 млн. тон кукурудзи [22].

Незважаючи на цю позитивну динаміку, зафіксовану в експорті зернових культур, варто зазначити. Що в цілому відзначається зменшення експорту продуктів переробки олійних культур та рослинних олій. Це зменшення, що відбувається на фоні зростання експорту насіння соняшнику, пов'язане з необхідністю аграріїв отримувати кошти для подальшої діяльності. Таке зниження експорту продуктів з доданою вартістю негативно впливає на

українську економіку, оскільки країна втрачає потенційні надходження від переробки сільськогосподарської продукції.

Проте, навіть в умовах воєнного часу, українські експортери демонструють рекордні обсяги поставок сільгосппродукції на міжнародні ринки. Наприклад, за підсумками 2022 року було зафіксовано найвищі в історії України обсяги експорту заморожених ягід та інших фруктів, що становить 84 тис. тон [11]. Це свідчить про *resiliency* українського аграрного сектору, незважаючи на виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю.

Згідно з даними Державної митної служби України, за підсумками 2022 року обсяг експорту аграрної продукції та продовольства склав 23,6 млрд. дол. США. Хоча цей показник на 15% менше рекорду 2021 року. Що становив 27,9 млрд. доларів США. Він все ще є другим за величиною за часів незалежності України [40]. Дослідження, проведені науковцями Інституту аграрної економіки, вказують, що ключовим фактором збереження обсягів зарубіжних поставок агропродукції під час повномасштабного російського вторгнення стало збільшення експорту до країн Європейського Союзу. У 2022 році обсяги поставок до ЄС досягли рекордного рівня, склавши 13,1 млрд. дол. США. Це на 66% більше, ніж у 2021 році (7,9 млрд. дол. США). Цей значний приріст свідчить про зміцнення аграрної співпраці України з європейськими партнерами, внаслідок чого частка ЄС у загальному українському агроекспорті вперше перевищила 50% і склала 55,5% [45].

Однак, слід зазначити, що обсяги аграрних поставок до інших регіонів світу – Азії, Африки та СНД – зазнали синхронного зниження. Це свідчить про ризики, що виникають внаслідок військової агресії, які впливають на глобальні ланцюги постачання та економічну стабільність аграрного сектору. Водночас, проблеми, виклики та ризики, з якими зіткнулися українські аграрії у 2022 році, продовжують впливати на сектор і в 2023 році.

Зокрема, в умовах посівної кампанії 2023 року аграрії стикнулися зі значними труднощами, такими як проблеми ліквідності та доступності фінансових ресурсів, що ускладнює підготовку до польових робіт. Цей

дисбаланс викликаний істотним розривом між світовими та внутрішніми цінами на сільськогосподарську продукцію. Що, в свою чергу, призводить до значних втрат доходів аграріїв та ускладнює можливість закупівлі необхідних матеріальних ресурсів для посівної кампанії. Ускладнення також виникають через триваючі бойові дії на території України та наявність приблизно 2 млн. га замінованих полів. Це суттєво обмежує, а в деяких випадках і унеможлиблює проведення весняно-польових робіт [43].

Незважаючи на військові виклики, українські аграрії, за умов забезпечення безпеки. Прагнуть максимально засіяти площі під різноманітними культурами, щоб забезпечити достатнє виробництво зерна як для внутрішнього споживання, так і для експорту. Серед основних проблем і викликів, з якими стикається сільське господарство України. Варто виокремити декілька критичних аспектів, що впливають на аграрний сектор у воєнних умовах.

Одним з ключових чинників є розрив у цінах на агрокультури між світовими та внутрішніми ринками, що викликано. Зокрема, проблемами в логістиці. Це призводить до невизначеності покупців щодо своєчасної доставки українського зерна. Хоча «зерновий коридор» забезпечує експорт через Одеські порти, затримки, пов'язані з інспекцією суден, завантажених зерном, гальмують логістичний процес. Такі перешкоди, зокрема, негативно позначаються на фінансових показниках аграріїв, спричиняючи втрати.

У 2022 році український аграрний бізнес продемонстрував збитковість, і, за прогнозами аналітиків. 2023 рік також може бути нерентабельним для сільського господарства. Відтак аграрії можуть змінювати структуру посівів, переходячи від збиткових культур до більш прибуткових. Наприклад, від зернових до олійних культур, таких як соняшник, соя і ріпак. Такі адаптації вимагають не лише змін у стратегії вирощування. Але й детального аналізу ринкових умов, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Окрім того, дефіцит добрив вплине на близько 60% українських аграріїв. Які не зможуть їх використовувати, що негативно позначиться на врожайності та якості отриманого врожаю. Це може призвести до зниження експортного

потенціалу України втричі. За прогнозами аналітиків Українського клубу аграрного бізнесу (УКАБ), внутрішнє виробництво складе приблизно 34 млн. тон, тоді як експорт – близько 20 млн. тон. Таке падіння обсягів продукції негативно вплине на аграрний бізнес і економіку країни в цілому. Що, в свою чергу, призведе до недоотримання валютного виторгу. Для подолання цих труднощів аграріям необхідна фінансова підтримка з боку держави, а також доступ до дешевих кредитів [11].

У зв'язку з цим, уряду України важливо відновити та максимально розширити пільгове кредитування аграріїв в рамках програми «5-7-9%». Хоча відповідне рішення було ухвалене Кабінетом Міністрів у березні 2023 року, воно поки що діє лише для підприємців, які працюють на деокупованих територіях або в зонах можливих бойових дій.

Це, безумовно, є важливим кроком. Оскільки надання фінансової підтримки бізнесу в цих регіонах сприятиме економічному відродженню та працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб і місцевих жителів. Проте доцільно розширити дію програми «Доступні кредити 5-7-9%» на всіх українських аграріїв. Оскільки це може значно сприяти відродженню сільського господарства в усій країні.

Урядова програма «Доступні кредити 5-7-9%» є важливим інструментом для забезпечення доступу мікро- та малого бізнесу до банківського кредитування. Що сприяє розвитку аграрного сектору. У межах цієї програми фермери можуть отримати кредитні кошти до 90 млн. грн. під 5–9% річних. Але залежно від категорії підприємства.

Однак важливим аспектом є обмеження цього інструменту для підприємців. Що знаходяться в деокупованих територіях або зонах можливих бойових дій, що обмежує його ефективність у загальноукраїнському контексті [25].

Однією з ключових проблем, з якими стикнулися українські аграрії в умовах воєнного стану, є значне скорочення посівних площ у 2022 році через тимчасову окупацію територій. Знищення інфраструктури та високі витрати на

логістику. Загальний розмір посівних площ зменшився з 25 млн. га до 16 млн. га. Це зумовило значне зниження обсягів виробництва. За прогнозами аналітиків, у 2023 році посівні площі зменшаться ще на 40%. Це призведе до удвічі меншого обсягу виробництва порівняно з довоєнними роками.

Водночас, враховуючи значні витрати на логістику, у 2023 році буде спостерігатися зменшення площ під зерновими культурами з одночасним збільшенням посівів під олійними культурами. Це може негативно позначитися на сівозмінах і родючості ґрунтів [11].

Одним з найсерйозніших наслідків агресії є знищення та пошкодження сільськогосподарської техніки. Це спричинило втрати понад 4,65 млрд. дол. У 2022 році було пошкоджено або зруйновано 109,6 тис. одиниць техніки. Що має довгострокові наслідки для продуктивності аграрного сектору. Окрім того, значні збитки завдані через знищення або крадіжки готової сільськогосподарської продукції. Це оцінюється в 1,87 млрд. доларів. А також через пошкодження інфраструктури для зберігання продукції.

Сумарна місткість зруйнованих зерносховищ сягає 8,2 млн. тон, а пошкоджених – 3,25 млн. тон, що значно обмежує можливості для ефективного зберігання та реалізації продукції. Вартість відновлення цих об'єктів оцінюється у 1,33 млрд. доларів [25].

Ураховуючи ці виклики, важливим напрямом для зменшення збитковості аграрного виробництва в 2024/2025 роках стане пошук нових ринків збуту. Включаючи внутрішній ринок та потенційні експортні напрямки.

Окрім того, важливим є розвиток місцевих переробних підприємств. Це дозволить збільшити додану вартість сільськогосподарської продукції та знизити залежність від зовнішніх ринків. Однак важливо також орієнтуватися на більш рентабельні культури та використовувати ефективні технології для зниження витрат і підвищення продуктивності.

Для підтримки аграріїв в умовах воєнного стану необхідно ухвалення відповідних законодавчих ініціатив Верховною Радою України. Зокрема, законопроекти, що передбачають звільнення від оподаткування платників

єдиного податку четвертої групи за земельні ділянки, розташовані на територіях бойових дій. Або тимчасово окупованих територіях. А також звільнення від сплати податку на нерухомість для власників пошкодженого або знищеного майна, можуть стати важливим кроком до стабілізації аграрного сектору [27].

Невизначеність, спричинена продовженням військових дій, може призвести до того, що аграрний сектор буде стикається з постійною збитковістю. Це, в свою чергу, може обмежити інвестиції в виробництво та знизити конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Продовження збитковості може привести до перетворення аграрного сектору з одного з локомотивів економіки в дотаційну галузь. Що матиме серйозні наслідки для розвитку економіки України в цілому [45].

В умовах, що склалися, українське сільське господарство стикається з численними викликами, зумовленими військовою агресією Росії. Зважаючи на вказані особливості сільськогосподарського виробництва та відсутність можливості прогнозування перебігу військових дій, критично важливим є не лише оперативне вирішення поточних проблем аграрного сектору. Але й формування стратегічного бачення його розвитку. У цьому контексті основними напрямками, які забезпечать стійкість та адаптивність аграрного сектору, є:

- Максимальне залучення фінансових ресурсів. Необхідно активізувати пряму та непряму фінансову підтримку аграріїв. Що сприятиме збереженню робочих місць і запобіганню банкрутству суб'єктів господарювання. Державні програми кредитування та дотацій можуть стати важливими інструментами для підтримки аграрного виробництва в умовах, що змінюються.

- Забезпечення збору врожаю. Критично важливо забезпечити успішний збір врожаю сільськогосподарських культур. Що є основою для продовольчої безпеки країни. Своєчасна організація збору може суттєво вплинути на обсяги виробництва та економічну стабільність аграрного сектора.

- Стимулювання створення замкненого ланцюга постачання. Досягнення стійкості продовольчих систем громади можливе через

стимулювання розвитку замкнених ланцюгів забезпечення аграріїв матеріально-технічними ресурсами. Такими як сільськогосподарська техніка, добрива та засоби захисту рослин. Це не лише забезпечить автономність у виробництві. Але й підвищить конкурентоспроможність аграрної продукції.

– Збалансування структури посівних площ. Важливим є перегляд формування структури посівних площ сільськогосподарських культур. З метою забезпечення балансування відповідно до пріоритетів задоволення потреб внутрішнього ринку у важливих соціальних харчових продуктах, тваринництві та поглибленому переробленні. Адаптація сівозмін під конкретні потреби ринку сприятиме підвищенню рентабельності аграрного виробництва.

– Відновлення експортних можливостей. Поступове відновлення технічних можливостей для експорту сільськогосподарської продукції є ще одним важливим напрямом. Відновлення логістичних маршрутів та інфраструктури забезпечить доступ до міжнародних ринків і збільшить валютні надходження.

– Розробка стратегії розвитку агросектору. Критично важливим є розроблення стратегії розвитку агросектору. Яка повинна враховувати конкурентні переваги, необхідність розвитку багатуукладності, збалансування структури виробництва, А також впровадження інновацій. Така стратегія дозволить не лише відновити аграрний сектор. А й підвищити його ефективність та прибутковість капіталовкладень.

Таким чином, незважаючи на всі негативні тенденції, викликані російською військовою агресією, аграрний сектор України залишається спроможним функціонувати задля забезпечення продовольчої безпеки не лише на національному, а й на глобальному рівні.

Для досягнення цієї мети важливо створити максимально сприятливі умови для виробництва сільськогосподарської продукції та її реалізації за економічно обґрунтованими цінами. Це має стати основою для формування та реалізації державної аграрної політики в умовах воєнного стану в Україні.

3.2 Соціально-екологічна спрямованість державного регулювання розвитку сфери сільськогосподарського виробництва

Особливість економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери полягає в його соціально-екологічній спрямованості. Що є критично важливим у контексті глобальних викликів. Найважливішою метою ефективної економічної підтримки аграрного сектору є забезпечення єдиних мінімальних соціальних стандартів і рівного соціального захисту сільського населення. Це повинно здійснюватися незалежно від економічних можливостей країни та її окремих регіонів, спираючись на економічне зростання їх потенціалів. У процесі формулювання тактичних і стратегічних цілей економічного забезпечення необхідно визначити пріоритетні напрями розвитку галузі. Що дозволить адаптувати їх до сучасних умов [92].

Аграрний сектор займає особливе місце в національній економіці, оскільки він відіграє ключову роль у формуванні та забезпеченні продовольчої та економічної безпеки держави. Різкі зміни соціально-економічної та політичної ситуації на глобальному рівні, разом із тенденціями розвитку світового сільського господарства. Вони ставлять перед українським аграрним сектором нові виклики, що потребують особливої уваги. У цьому контексті дослідження механізму державного регулювання аграрного сектору стає актуальним, оскільки дозволяє знайти оптимальні шляхи забезпечення сталого розвитку даної галузі.

Необхідність державного регулювання аграрного сектору, як свідчить світовий досвід, зумовлена рядом об'єктивних причин. По-перше, стан аграрної галузі безпосередньо впливає на продовольчу безпеку держави, оскільки від кількості та якості продуктів харчування залежить здоров'я нації. Якісне харчування, в свою чергу, формує трудовий і інтелектуальний потенціал країни. По-друге, забезпечення добробуту населення є першочерговим завданням кожної держави, що потребує перетворення аграрного сектору на життєздатну та

процвітаючу галузь економіки. У цьому контексті продукти харчування слугують базовою потребою для життєдіяльності людини.

По-третє, у розвинутих країнах часто спостерігається надлишок пропозиції сільськогосподарської продукції над попитом. Це явище вимагає втручання держави в процес ціноутворення, щоб забезпечити стабільність цін та сприятливий режим торгівлі. Державні регуляції можуть включати механізми контролю за цінами, дотації виробникам. А також стимулювання споживання через різні програми підтримки.

Метою державного регулювання є формування та реалізація аграрного потенціалу. Що забезпечує сталий розвиток аграрного сектору в контексті досягнення економічної та екологічної безпеки держави. Важливо зазначити, що реалізація цієї мети передбачає не лише підтримку аграрної продукції. А й комплексний підхід до розвитку всіх складових сектору. Мікроекономічний аналіз детально вивчає внутрішній стан та потенціал аграрного сектору. Тоді як макроекономічні дослідження фокусуються на його взаємодії з іншими секторами економіки та їхнім впливом на економіку в цілому. Процес кругообігу матеріальних та фінансових ресурсів. Що регулює розвиток аграрного сектору, відбувається під контролем і за участі основного інституційного суб'єкта – держави. Держава не лише регулює земельні відносини, але й здійснює збір податків та зборів. А також надає трансфертні платежі, субвенції та дотації, фінансуючи державні програми.

Державне регулювання має на меті забезпечення створення міцної матеріальної основи для зростання добробуту народу. Це включає підтримку балансу соціально-економічних інтересів різних верств населення. Що є ключовим для забезпечення соціальної стабільності. Важливою подією у формуванні основ сталого розвитку в Україні. А також у її аграрному секторі, був Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 року. Ця стратегія окреслила цілі та показники їх досягнення. А також напрямки й пріоритети розвитку країни, що стало основою для подальшої роботи

в аграрній сфері. Метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та забезпечення гідного місця України на світовій арені.

Завершено також роботу з обґрунтування цілей сталого розвитку до 2030 року, враховуючи ухвалені на Саміті ООН глобальні 17 Цілей сталого розвитку. Ці цілі, відповідні завдання та показники для моніторингу досягнення були закріплені у відповідному Указі Президента України [69].

У сучасних умовах забезпечення економічної складової сталого розвитку аграрної сфери потребує вирішення таких стратегічних завдань:

- формування конкурентоспроможності регіональної та національної економік, що є основою для залучення інвестицій та розвитку підприємництва.
- розвиток мінерально-сировинної бази, що забезпечить аграрний сектор необхідними ресурсами для виробництва.
- збереження та нарощування експортного потенціалу аграрного сектору з акцентом на продукти переробки та сільськогосподарську продукцію, оскільки це є критичним для підтримки економічної стабільності.
- розвиток обробної промисловості та її експортного потенціалу, що відкриває нові можливості для інтеграції аграрної продукції на світовий ринок [92].

Найбільш пріоритетними цілями сталого розвитку ООН для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України є сприяння поступальному всеохоплюючому економічному зростанню. Повній і продуктивній зайнятості. А також забезпеченню гідних умов праці для всіх. Ці цілі становлять основу для формування ефективних політик, які сприятимуть соціально-економічному розвитку. Крім того, важливою метою є створення стійкої інфраструктури. Що сприяє всебічній і сталій індустріалізації. А також впровадженню інновацій у аграрному секторі. Такі інновації можуть включати нові технології обробітку ґрунту, використання ресурсозберігаючих методів та впровадження цифрових технологій для управління агровиробництвом. Наступним важливим аспектом є подолання голоду, досягнення продовольчої

безпеки, поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства [101].

За цільовою ознакою заходи державної підтримки розвитку аграрного сектору, з урахуванням цілей сталого розвитку, можна поділити на кілька груп. Це, зокрема, підтримка виробництва, інвестиції в інфраструктуру та програми навчання для фермерів. В цілому необхідно розробити пакет законодавчих та нормативних документів. Що визначають засади діяльності в умовах сталого розвитку відповідно до базових вимог та стандартів, регламентів незалежної сільськогосподарської практики, прийнятих ЄС. Це включає адаптацію національного законодавства до європейських норм, що забезпечить інтеграцію українського аграрного сектора у світові ринки.

Побудова моделі сталого, безпечного та ефективного аграрного сектора в контексті загальної екологізації виробництва вимагає посилення державного регулювання даної сфери (Табл. 3.2). Це регулювання повинно бути спрямоване на досягнення високого рівня таких індикаторів прогресу. Як забезпечення продовольчої безпеки, захист навколишнього середовища, а також економічний і соціальний розвиток. Екологічні ініціативи можуть включати впровадження програм з відновлення деградованих земель і зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Таким чином, інтеграція соціально-економічних і екологічних аспектів у політику аграрного розвитку є ключовим фактором для досягнення сталості в аграрному секторі.

Сталий розвиток аграрного сектора в умовах сучасності неможливий без забезпечення екологічної безпеки, яка є одним з ключових компонентів національної безпеки. Екологічна безпека охоплює не лише охорону навколишнього середовища. Але й забезпечення збалансованого використання природних ресурсів, що сприяє довгостроковій стійкості аграрного виробництва. У цьому контексті важливим є формування, фінансування і реалізація цільових державних і регіональних програм, які спрямовані на розвиток органічного сільського господарства, раціональне використання земельних ресурсів, підвищення якості продовольства та охорону природного середовища [102].

Таблиця 3.2

Перспективи переведення виробництва сільськогосподарської продукції на
сталий розвиток

Характеристики змін за основними напрямками	Оцінка наслідків за індикаторами прогресу			
	забезпечення продовольчої безпеки	захист навколишнього середовища	зростання економічних можливостей	соціальний розвиток та охорона здоров'я
Зростання кількості дрібних та середніх виробників	+	0	+	+
Запровадження обмежень на вирощування монокультур	-	+	-	0
Скорочення площ орних земель, збереження природних ландшафтів	-	+	-	+
Застосування у виробничому процесі методів сталого сільського господарства	0	+	-	+
Скорочення відходів та підвищення ефективності використання води	+	+	+	+
Зростання потреби у додатковій робочій силі	0	0	+	+
Зменшення обсягів шкідливих речовин у продуктах харчування	+	0	0	+

Ці програми повинні включати заходи, що забезпечують інтеграцію екологічних стандартів у процес агропромислового виробництва. Що, в свою чергу, може підвищити конкурентоспроможність українських сільгоспвиробників на міжнародному ринку.

У зв'язку з цим, можна виділити два види підтримки аграрного сектору: пряму та непряму. Пряма підтримка передбачає надання фінансової допомоги у вигляді бюджетних субсидій. Таких як дотації на продукцію, а також пільгові кредити на період конверсії. Непряма підтримка включає заходи, що сприяють сертифікації, проведенню лабораторних досліджень, а також наданню інформаційно-консультаційних послуг та страхування. Ці аспекти є важливими

для формування стійкої інфраструктури органічного сільського господарства, що дозволяє фермерам успішно конкурувати на ринку.

Досвід зарубіжних країн, зокрема країн Європейського Союзу, демонструє широкий спектр заходів державної та регіональної підтримки розвитку органічного сільського господарства [98]. У багатьох випадках підтримка органічним виробникам надається не лише державою, але й громадськими організаціями, що забезпечують додаткові ресурси та консультації. Наприклад, фермери Німеччини протягом дворічного періоду переходу на органічне сільське господарство отримують підтримку з кількох джерел фінансування. Від Уряду ЄС та федеральних земель, що в середньому становить від 200 до 400 євро на 1 гектар сільськогосподарських угідь. Після закінчення двох років сума підтримки знижується до 100–200 євро на 1 гектар. Проте навіть ці цифри свідчать про значний вклад держави у підтримку екологічних ферм. Адже до 40% у структурі валового доходу екологічних господарств у Німеччині складають державні субсидії і дотації.

Однак механізми отримання державних дотацій можуть істотно різнитися в залежності від країни. У деяких країнах, таких як Франція, Великобританія та Греція, субсидії надаються в процесі переходу на органічне сільськогосподарське виробництво. Тоді як в більшості країн державна допомога у вигляді дотацій та субсидій в основному орієнтована на господарства, які вже займаються органічним виробництвом. Це підкреслює важливість адаптації національної аграрної політики до міжнародних стандартів. Що сприятиме ефективному розвитку органічного сільського господарства в Україні [101, с. 214].

Сталий розвиток аграрного сектору в умовах сучасності неможливий без забезпечення екологічної безпеки, яка є однією з найважливіших складових національної безпеки. Екологічна безпека в аграрному секторі передбачає не лише збереження природних ресурсів, але й активне впровадження інноваційних технологій. Які мінімізують негативний вплив на довкілля. Для забезпечення стабільної екологічної ситуації в процесі агропромислового виробництва,

необхідно формувати, фінансувати та реалізовувати цільові державні та регіональні програми. Які будуть спрямовані на розвиток органічного сільського господарства, раціональне використання земельних ресурсів, поліпшення якості харчових продуктів та охорони навколишнього середовища [92].

Органічне сільське господарство відіграє важливу роль у зменшенні залежності від невідновлюваних джерел енергії шляхом зниження використання агрохімічних засобів. Вони, у свою чергу, виробляються з використанням значних обсягів викопного пального. Цей підхід також сприяє пом'якшенню парникового ефекту, що є важливим фактором у боротьбі зі зміною клімату [79]. Отже, основні теоретико-методологічні положення, що забезпечують сталий розвиток аграрного сектору економіки, повинні базуватися на імперативах концепції сталого розвитку. Теорії суспільного добробуту та загальної теорії безпеки. Вони також мають включати ряд державних концептуальних положень, таких як Концепція збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року. Та Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року.

Крім того, важливо створити сприятливі умови для суттєвого підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів вітчизняного аграрного ринку. У сучасних умовах відкритості економіки, вітчизняним виробникам доведеться дедалі більше конкурувати з іноземними компаніями. Котрі мають значні технологічні та фінансові переваги [81]. Необхідно вжити більш дієвих заходів щодо захисту вітчизняного аграрного ринку, включаючи максимальне зближення національного законодавства з європейськими аналогами, відновлення біржової торгівлі як основного інструменту об'єктивного визначення ринкових цін. А також стимулювання розвитку сервісної кооперації та консалтингу.

Крім того, важливо впровадити науково обґрунтовані ринкові земельні відносини, удосконалити антимонопольне регулювання та посилити захист прав власності. Система контролю якості продукції також потребує модернізації для забезпечення високих стандартів виробництва. Що сприятиме розвитку

сільських територій і вирішенню екологічних проблем. У цьому контексті державна політика повинна акцентувати увагу на комплексному підході до розвитку аграрного сектору. Що включає як економічні, так і соціальні аспекти [92].

Узагальнення міжнародного досвіду, зокрема розвинутих країн, стосовно державної підтримки аграрного потенціалу, дозволяє констатувати, що ключовою метою такої підтримки є забезпечення функціонування аграрного сектору на основі принципів сталого розвитку. Що, в свою чергу, сприяє забезпеченню економічної й соціальної безпеки держави. Важливо зауважити, що сталий розвиток аграрного сектору передбачає не лише економічну ефективність. Але й соціальну справедливість, а також екологічну безпеку.

Із метою досягнення макроекономічної стабільності, забезпечення економічного балансу та підвищення соціальної згуртованості, критично важливим є реалізація цілей сталого розвитку до 2030 року. Ухвалених на Саміті ООН у вересні 2015 року. Це передбачає впровадження нових програм і проєктів, які сприятимуть якісним перетворенням у соціальному, економічному та екологічному аспектах збалансованого розвитку аграрного сектора нашої держави. В контексті реалізації цих цілей, робота в сфері нормативно-правового забезпечення створює необхідне підґрунтя для ефективного функціонування аграрної галузі. Що, в свою чергу, сприятиме підвищенню соціальних, економічних та екологічних показників її розвитку [79].

Виходячи з вищезазначеного, слід відзначити, що всі негативні тенденції в економіці України є наслідком розпочатої війни. Вона яка суттєво вплинула на всі сектори, в тому числі аграрний. Проте, незважаючи на ці виклики, аграрний сектор демонструє готовність продовжувати виконувати свої функції. Спрямовані на забезпечення продовольчої безпеки не лише для українського народу, а й для міжнародної спільноти. Держава Україна вживає всіх необхідних заходів, щоб створити сприятливі умови для роботи українських виробників. Що дозволяє споживачам отримувати якісні продукти за доступними цінами. А також підвищувати рівень життя населення.

Попри значні втрати та труднощі, українські аграрії гідно прийняли виклики війни та продовжують працювати. Завершуючи 2024 рік з надією на відновлення та розвиток. Це свідчить про resilience (стійкість) аграрного сектору, що є важливим для відновлення економіки та соціального благополуччя в Україні в умовах глобальних викликів.

ВИСНОВКИ

Результати, отримані в рамках магістерського дослідження, підтверджують досягнення поставленої мети та виконання завдань, що створює підґрунтя для формулювання низки узагальнюючих висновків і рекомендацій, які мають теоретичне і практичне значення для розвитку аграрного сектору на регіональному рівні.

1. Дослідження підтвердило, що результати функціонування аграрного сектору мають значний вплив на рівень життя населення та формування споживчого ринку держави. Що є важливим індикатором для оцінки ефективності агропромислового виробництва. Відповідно до цього, значною є необхідність вивчення питань, пов'язаних із раціональною організацією та управлінням агропромисловими виробничими процесами. Аналіз підтвердив, що забезпечення сталого функціонування аграрного сектору передбачає не лише економічні, а й соціальні аспекти, що визначають життєздатність регіональних економік. Одним із ключових факторів для розвитку агропромислового виробництва є злагоджене функціонування механізмів державного регулювання. Воно повинно ґрунтуватися на адаптаційних стратегіях, що забезпечують ефективну відповідь на зовнішні та внутрішні виклики. Зокрема, дослідження показали важливість підтримки аграріїв в умовах війни з російською федерацією та її значного впливу на стан аграрної сфери. Розробка та реалізація політик на регіональному рівні дозволить підвищити стійкість агропромислових підприємств до цих зовнішніх загроз. Тому важливим є постійне вдосконалення державного управління та залучення науковців до оцінки та адаптації управлінських практик для забезпечення стабільності аграрного виробництва в умовах кризи.

2. Таким чином, система державного регулювання розвитку аграрного сектору є багаторівневою структурою, де ключову роль відіграють як державний, так і регіональний рівні управління. Вона включає в себе різноманітні методи і інструменти, що охоплюють окремі напрямки

агропромислового виробництва та мають чітко визначені верхні та нижні межі втручання в економіку сільського господарства. Для ефективної реалізації цієї системи важливо вивчити особливості функціонування сільськогосподарських організацій, особливо в умовах високої кредиторської заборгованості. Недосконалість діючого законодавства, а також обмежена мобільність цін і низька товарність продукції потребують застосування більш гнучких інструментів для оцінки ефективності агропромислового виробництва. Враховуючи зазначене, важливо використовувати не тільки стандартні показники рентабельності. Але й більш детальну оцінку через коефіцієнти окупності витрат на основне виробництво, що дозволить адекватно оцінити реальний стан галузі. Лише через більш точні й комплексні підходи до оцінки можна забезпечити ефективну адаптацію сільськогосподарських підприємств до поточних економічних умов.

3. Проведений аналіз підтверджує, що агропромисловий комплекс є стратегічно важливим сектором економіки України, від його розвитку залежить забезпечення продовольчої безпеки держави та стабільність внутрішнього ринку. Державна підтримка цього комплексу є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку і реалізації національних економічних інтересів. Для досягнення цього необхідно здійснити всебічну модернізацію законодавчої бази, орієнтуючи її на міжнародні стандарти. Що дозволить сприяти подальшому розвитку аграрного сектору. У цьому контексті, важливо на законодавчому рівні визначити чіткі принципи щодо приватизації державних аграрних підприємств, оформлення прав на землю та інших супутніх питань, що забезпечить правову стабільність і підтримку аграрного бізнесу в Україні. Оновлення нормативно-правових актів стане важливим кроком до інтеграції аграрного сектору в європейський економічний простір.

4. Суттєвими проблемами, що обмежують ефективність агропромислового комплексу, є не лише недосконалість державної політики щодо регулювання інфраструктури цього сектору, а й відсутність доступу до необхідних фінансових ресурсів. А також брак кваліфікованих спеціалістів,

здатних втілювати міжнародний досвід у національній аграрній практиці. Для подолання цих проблем необхідно реалізувати цілу низку заходів. Зокрема створити можливості для аграрних підприємств отримувати кредитні ресурси під вигідніші умови, сприяти розвитку оптової торгівлі. А також реформувати систему аграрної освіти, зокрема, визнання аграрних спеціальностей у вищих навчальних закладах як пріоритетних. Сприятливе середовище для розвитку інфраструктури агропромислового комплексу сприятиме значному покращенню ефективності виробництва та інтеграції галузі в міжнародний аграрний ринок.

5. Державна підтримка аграрного сектору, зокрема в умовах війни та післявоєнного відновлення, має бути націлена на розв'язання ключових проблем, таких як зменшення бюрократичних бар'єрів, підвищення якості сільськогосподарської продукції відповідно до міжнародних стандартів. А також на залучення висококваліфікованих кадрів, включаючи менеджерів, ІТ-спеціалістів, науковців та аграрних фахівців. Зважаючи на сучасні виклики, необхідно також сприяти розвитку інновацій в аграрному секторі. Зокрема через технологічні інновації та цифровізацію. А також створювати умови для сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, орієнтуючи їх на вимоги Європейського Союзу. У цьому контексті важливо підтримувати розвиток фермерства, модернізацію роздрібної торгівлі та агропереробної галузі відповідно до принципів сталого розвитку та Green Deal.

6. Формування та реалізація державної аграрної політики в Україні в умовах війни вимагає швидкої адаптації до нових реалій і орієнтації на інтенсивне використання наявного аграрного потенціалу. Це потребує не тільки трансформації законодавчої бази, а й глибокої реформи управлінських підходів. Що дозволить ефективно використовувати ресурси в умовах війни та післявоєнного відновлення. Стратегія повоєнного розвитку сільського господарства має зосередитися на розвитку інфраструктури, впровадженні сучасних технологій. А також інтеграції в європейський аграрний ринок, що потребує подальших наукових досліджень у цій галузі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Аграрний сектор економіки: підсумки 2022 та прогноз на 2023 рік.
URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ahraryy-sektor-ekonomiky-pidsumky-2022-ta-prohnoz-na-2023-rik>.
2. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomi>.
3. Алейнікова О. Теоретичні основи і передумови ефективного державного регулювання в аграрній сфері. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2011/21.pdf.
4. Бакуменко В. Д. Програмно-цільовий підхід у державному управлінні. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 571-573.
5. Балян А. В., Гришова І. Ю., Шабатура Т. С. Публічна політика та державна підтримка розвитку аграрного виробництва в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 2. С. 156–167.
6. Білик О. І., Лукашевська У. Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 117-180.
7. Бінько І. Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 3-4. С. 41-47.
8. Вдовенко Н. М Глобальні пріоритети сталого виробництва сільськогосподарської продукції / Н. Вдовенко. *Innovative solutions in modern science*. 2016. № 4 (4). С. 3–17.
9. Власова К. М. Витоки та сутність поняття «бар'єру входу на ринок». *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 1. С. 62-69.

10. Вольська О. М., Потравка Л. О., Сапельнікова Н. Л. Теоретичні засади державного регулювання аграрного сектору економіки. *Економіка та менеджмент*. 2019. № 2. URI: <http://hdl.handle.net/123456789/4403>.
11. Втрати аграріїв за рік війни. URL: https://agropravda.com/news/agrobiznes-life/19736-vtrati-agrariiv-za-rik-vijni?utm_gravitec=digest.
12. Гетман О. Як відновити аграрну галузь. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/15/698035/>
13. Головне управління Держпродспоживслужби в Харківській області. *Офіційний сайт*. URL: <https://consumerhm.gov.ua/3536-realiji-silskogo-gospodarstva-pid-chas-vijni-vikliki-ta-mozhlivosti>.
14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
15. Грей В. Напрями та методи системи державного регулювання аграрного сектору економіки. *Державне будівництво*. 2023. № 1. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/22953/20997>.
16. Губський Б. В. Аграрний ринок / Б. В. Губський. К. : Норапрінт, 1998. 203 с.
17. Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/departament-ahropromyslovoho-rozvytku>.
18. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
19. Держпродспоживслужба. URL: <https://dpss.gov.ua/>.
20. Дзюндзюк В.Б., Коротич О.Б., Мельтюхова Н.М., Миронова Н.С., Одінцова Г. С. Об'єкт державного управління. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія

державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 418-419.

21. Діброва А. Механізм державного регулювання сільського господарства: зарубіжний досвід для України / А. Діброва. *Аграрна освіта та наука*. 2007. Т. 8. № 3–4. С. 118–123.

22. Дмитрієнко О. Україна знизил експорт зерна на 30% до 31,8 млн. тонн з початку 2022/2023. URL: <https://ukranews.com/ua/news/917664-ukrayina-znyzyla-eksport-zerna-na-30-do-31-8-mln-tonn-z-pochatku-2022-2023>

23. Домбровська С. М., Науменко А. О. Парадигма державного регулювання аграрного сектору в контексті світового досвіду. *Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування*. 2019. Вип. 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_1/16.pdf.

24. Дяченко М. Аграрний сектор України: поточний стан та його відновлення в умовах трансформаційних змін. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2951/2868>

25. Дяченко М., Жмуденко В. Аграрний сектор України: поточний стан та його відновлення в умовах трансформаційних змін. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2951/2868>

26. Енциклопедичний словник з державного управління [Текст] / уклад: Ю. П. Сурмін, В. Д. Вакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 282 с.

27. З пріоритетами роботи на 2024 рік визначились учасники комітету підприємців агропромислового комплексу торгово-промислової палати України. URL: <https://uccr.org.ua/press-center/uccr-news/z-prioritetami-roboti-na-2024-rik-viznachilis-uchasniki-komitetu-pidpriiemtsiv-agropromislovogo-kompleksu-torgovo-promislovoyi-palati-ukrayini>

28. Заболотна Н. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору України. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/75.pdf.

29. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.

30. Звіт про роботу Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики за період роботи десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання. URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/news/ZvitKom/75337.html>.

31. Земельний кодекс України від 25.10.2001. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276814#Text>.

32. Зубець М. В. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України / М. В. Зубець ; Укр. акад. аграр. наук. К. : Аграр. наука, 2014. 844 с.

33. Ібатуллін М. І. Теоретичні засади трактування категорій «ринок» та «ринковий механізм». *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8. С. 138-144.

34. Калюжний В. В. Механізм організаційний. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Серьогін (спів- голова), В. М. Сороко (співголова) та ін. 2011. 524 с.. С. 262 – 264.

35. Кодекс законів про працю України. Редакція від 01.08.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

36. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

37. Колодій А. Ф. Публічне врядування і публічне адміністрування. Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. К. : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного

управління при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с. С. 488-490.

38. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

39. Кундєєва Г. О. Державне регулювання агропродовольчого ринку: підтримка споживача. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 96–102.

40. Латинін М. А. Оцінка рівня державної підтримки аграрного сектора за допомогою конвенційних методів. URL: <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/LATININ.htm>.

41. Латинін М. А., Харченко Т. О. Результативність функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. Вип. 3(9). С. 68–86. URL: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)-68-86](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9)-68-86).

42. Латинін М. А., Харченко Т. О. Теоретичні підходи до формування механізмів державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України. *Теорія та практика державного управління*. 2020. № 4. С. 73–80.

43. Майстро С. В. Сучасний стан сільського господарства та особливості державної аграрної політики в умовах воєнного стану в Україні. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17811/1/Maistro.pdf>

44. Марченко І. Теоретичні засади еволюції механізму державного регулювання аграрного ринку. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 15. С. 102-106.

45. Мінагрополітики затвердило критерії для визначення критично важливих сільгосппідприємств. URL: <https://ukragroconsult.com/news/minagropolityky-zatverdylo-kryteriyi-dlya-vyznachennya-krytychno-vazhlyvyh-silgosppidpryyemstv>.

46. Могильний О. Регулювання аграрної сфери / О. Могильний.

Ужгород : ІВА, 2022. 410 с.

47. Москаленко С. О. Суб'єкт управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. С. 614-615.

48. Музиченко О. С., Подзігун С. М. Особливості державного регулювання аграрної економіки в умовах ринкових відносин. Вектор науки. Серія: Економіка та управління. 2011. № 3. С. 26–30.

49. Несененко П. Методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання аграрного сектору. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/09/2022-308-44.pdf>.

50. Одінцова Г. С., Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М., Миронова Н. М. Коротич О. Б. Механізм державного управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 375-376.

51. Одінцова Г. С., Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М., Миронова Н. С., Дідок Ю. В. Суб'єкт державного управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. С. 613-614.

52. Остапенко С. О. Теоретичні підходи до формування економічних засад державного регулювання аграрного сектору України. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9586>.

53. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/npa1/prijnyati-normativno-pravovi-akti>.

54. Пасемко Г. Державне регулювання аграрного сектору під час війни

(на прикладі Харківської області). *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51.
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2487/2406>

55. Положення про відділ землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації, затвердженого Наказом директора Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації від 18 жовтня 2023 р. № 42-к.

56. Положення про Департамент агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (нова редакція).
<https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/departament-ahropromyslovoho-rozvytku/277>.

57. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#Text/>

58. Положення про Управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної військової адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/>.

59. Польська І. Е. Планування. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 466-467.

60. Посадова інструкція державного службовця.

61. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 15. С. 12-18.

62. Про аграрні ноти. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>.

63. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України за 24 червня 2004 року № 1877-IV, в редакції за 27.10.2023 року. URL:

https://ips.ligazakon.net/document/view/t041303&ed=2023_12_31.

64. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.

65. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

66. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1275-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015-p#Text>.

67. Про місцеве самоврядування в Україні. Редакція від 23.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

68. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-IV#Text>.

69. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

70. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

71. Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2023 рік № 471-VIII 24 грудня 2022 року. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/717/3228/3322/3368>.

72. Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2024 рік. <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/717/3228/3507/124213>

73. Рашисти повністю зруйнували матеріальну базу Національного банку генетичних ресурсів у Харкові. *Україна молода*. 2022.26.05. URL:

<https://umoloda.kyiv.ua/number/3805/2006/166617/>.

74. Ревенко А. Д. Державна підтримка аграрного сектору в умовах міжнародної координації економічної політики 1995-2012 рр.: зарубіжний досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 5. С. 87–103.

75. Рекомендації комітетських слухань на тему: «Державна підтримка аграрного сектору 2024. Державні та недержавні фонди і механізми». **URL:** <https://komagropoli/75427.html>.

76. Решота О. Особливості розвитку публічного управління в Україні: сучасні тенденції та проблеми. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL:http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/39.pdf.

77. Роздайбіда О. В. Економіко-правові засади сучасного державного регулювання економіки АПК України / О. В. Роздайбіда. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2011. № 2(5). С. 168–179.

78. Романескул С. Загальна характеристика законодавства у сфері агропромислового комплексу України. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2024. Вип. 16. С. 137-141. **URL:** <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/414/427>

79. Свистун Л., Попова Ю., Штепенко К. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Ефективна економіка*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8371>.

80. Світова Організація Торгівлі (COT). URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-rganizations/wto.5>.

81. Світові моделі підтримки сільського господарства URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogogospodarstva.html>.

82. Сидоров Я. О. Правове забезпечення державної політики розвитку аграрних інноваційних відносин: теоретичні та практичні питання. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 228-235.

83. Сікало М. Теоретичні засади державного регулювання ринку зерна

в Україні / М. Сікало. *Актуальні проблеми державного управління*. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. № 1(49). С. 63-67.

84. Сопощко О. Ю. Сутність та особливості поняття «продукти харчування повсякденного попиту». *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2011. Вип. 8. С. 359-365.

85. Софронова О. М. Регуляторна політика. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с. С. 536-538.

86. Сталий розвиток територіальних громад: управлінський аспект [Монографія] / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, О. К. Чаплигін та ін. ; За заг. ред. Ю. О. Куца. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. 236 с.

87. Станіславський В. П. Проблеми реалізації державної аграрної політики у сфері сільськогосподарського землекористування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 73 (1). С. 191–197.

88. Сурмін Ю. П. Теорія. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 609-610.

89. Телешун С. О. Прогноз. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с. С. 519-520.

90. Територіальна організація влади в Україні : навч. посіб. / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. В. В. Мамонової. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. 212 с.

91. Територіальна організація влади в Україні : опорний конспект лекцій / уклад. Ю. О. Куц, В. В. Мамонова. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2013. 40 с.
92. Томашук І. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1434/1381>
93. Третина українських земель є потенційно небезпечною для сільськогосподарських робіт. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/tretina-ukrainskih-zemel-e-potencijn>.
94. Трофімцева О. Війна показала важливість агросектору. Як узяти нові висоти? URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/839762.htm>.
95. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
96. Черкаська В. В. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору України: теоретичні засади, методологія, механізми управління. Монографія. Київ: ФОП Самченко А. М., 2023. 354 с.
97. Черкаська В. В. Нормативно-правові аспекти державного регулювання розвитку аграрного сектору України. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Серія "Державне управління"*. Збірник наукових праць. 2018. Вип 1 (8). С. 212-218.
98. Черкаська В. В. Сучасні методи державної підтримки розвитку аграрного сектору. *Nauka i studia*. 2018. № 1 (181). Р. 35-42.
99. Шаров Ю. П. Стратегія розвитку. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. С. 612-613.
100. Шкарупа В. К. та ін. Адміністративне право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа та ін. Ірпінь, 2021. 248 с.
101. Шульга О. А. Екологічні проблеми аграрного сектору України у

контексті реалізації екологічної політики держави. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 3. С. 213-216.

102. Шульський, М., Смолинець, І. Управління виробництвом аграрної продукції: стан і тенденції розвитку. *Економіка та суспільство*, 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-30>.

103. Trade density for external market evaluation / [O. Zemoyda, S. Kvasha, O. Ryabchenko]. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6 (156). С. 42–50.

104. European Commission. Agriculture and rural development. 2023. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en.

105. European Commission. CAP Strategic Plans by country. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans-country_en.

106. Eurostat. Land use overview by NUTS 2 regions. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LAN_USE_OVW__custom_5005765/default/table?lang=en.

107. State Emergency Service of Ukraine. 30% of the territory of Ukraine is mined. In terms of scale, it is like two territories of the state of Austria. Available at: <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/30-teritoriyi-ukrayini-zaminovano-zamasstabami-ce-yak-dvi-teritoriyi-derzavi-avstriya-sergii-kruk>.

108. General Staff of the Armed Forces of Ukraine. Operational information on the Russian invasion. Available at: <https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua>.

ДОДАТКИ

Додаток А

План основних заходів відділу землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації на 2024 рік

№ з/п	Дата та час проведення	Назва заходу	Місце проведення	Відповідальний
1.	Щоденно, за необхідністю	Забезпечення виконання доручень КМУ, РНБО, Мінреінтергації, Мінагрополітики, Харківської облдержадміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
2.	У разі необхідності	Робота з листами, зверненнями та документами, підготовка відповідей в установлені терміни, консультативна робота	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
3.	У разі необхідності	Підготовка матеріалів до проведення обласних селекторних нарад, семінарів, колегій	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
4.	За необхідністю	Підготовка інформаційно – аналітичних матеріалів, довідок з рослинництва керівництву Департаменту та обласної військової адміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
5.	Щотижня під час проведення польових робіт	Забезпечення надання оперативної звітності щодо проведення сільськогосподарських робіт до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
6.	Квітень - Травень	Моніторинг посіву ярих сільськогосподарських культур під урожай 2024 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
7.	Червень-Листопад	Моніторинг збирання сільськогосподарських культур в господарствах області	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
8.	Серпень-Листопад	Моніторинг посіву озимих культур під урожай 2025 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
9.	Щочетверга (у разі необхідності)	Моніторинг забезпеченості засобами захисту рослин та мінеральними добривами для проведення польових робіт на період 2024 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	головний спеціаліст відділу
10.	У разі надходження заявок	Оформлення та видача перепусток на право пересування у м. Харків та Харківській області автомобілів під час комендантської години	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	головний спеціаліст відділу
11.	Щочетверга	Узагальнення та надання інформації щодо використання розмінованих земель сільськогосподарського призначення до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
12.	Щоп'ятниці	Узагальнення та надання інформації щодо гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
13.	Щокварталу до 10 числа	Узагальнення та надання інформації до Мінагрополітики щодо визначення шкоди та збитків, завданих ОСГ та ФГ внаслідок збройної агресії (з питань збитків завданих сільськогосподарській техніці та обладнанню)	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу

Додаток Б

План основних заходів відділу землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації на II квартал, 2024 рік

№ п/п	Дата та час проведення	Назва заходу	Місце проведення	Відповідальний
1.	Щоденно, за необхідністю	Забезпечення виконання доручень КМУ, РНБО, Мінреінтергації, Мінагрополітики, Харківської облдержадміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
2.	У разі необхідності	Робота з листами, зверненнями та документами, підготовка відповідей в установлені терміни, консультативна робота	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
3.	У разі необхідності	Підготовка матеріалів до проведення обласних селекторних нарад, семінарів, колегій	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
4.	За необхідністю	Підготовка інформаційно – аналітичних матеріалів, довідок з рослинництва керівництву Департаменту та обласної військової адміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
5.	Щотижня під час проведення польових робіт	Забезпечення надання оперативної звітності щодо проведення сільськогосподарських робіт до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
6.	Квітень - Травень	Моніторинг посіву ярих сільськогосподарських культур під урожай 2024 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
7.	Червень	Моніторинг збирання сільськогосподарських культур в господарствах області	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
8.	Щочетверга (у разі необхідності)	Моніторинг забезпеченості засобами захисту рослин та мінеральними добривами для проведення польових робіт на період 2024 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
9.	У разі надходження заявок	Оформлення та видача перепусток на право пересування у м. Харків та Харківській області автомобілів під час комендантської години	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
10.	Щоп'ятниці	Узагальнення та надання інформації щодо гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
11.	Щокварталу до 10 числа	Узагальнення та надання інформації до Мінагрополітики щодо визначення шкоди та збитків, завданих ОСГ та ФГ внаслідок збройної агресії (з питань збитків завданих сільськогосподарській техніці та обладнанню)	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу

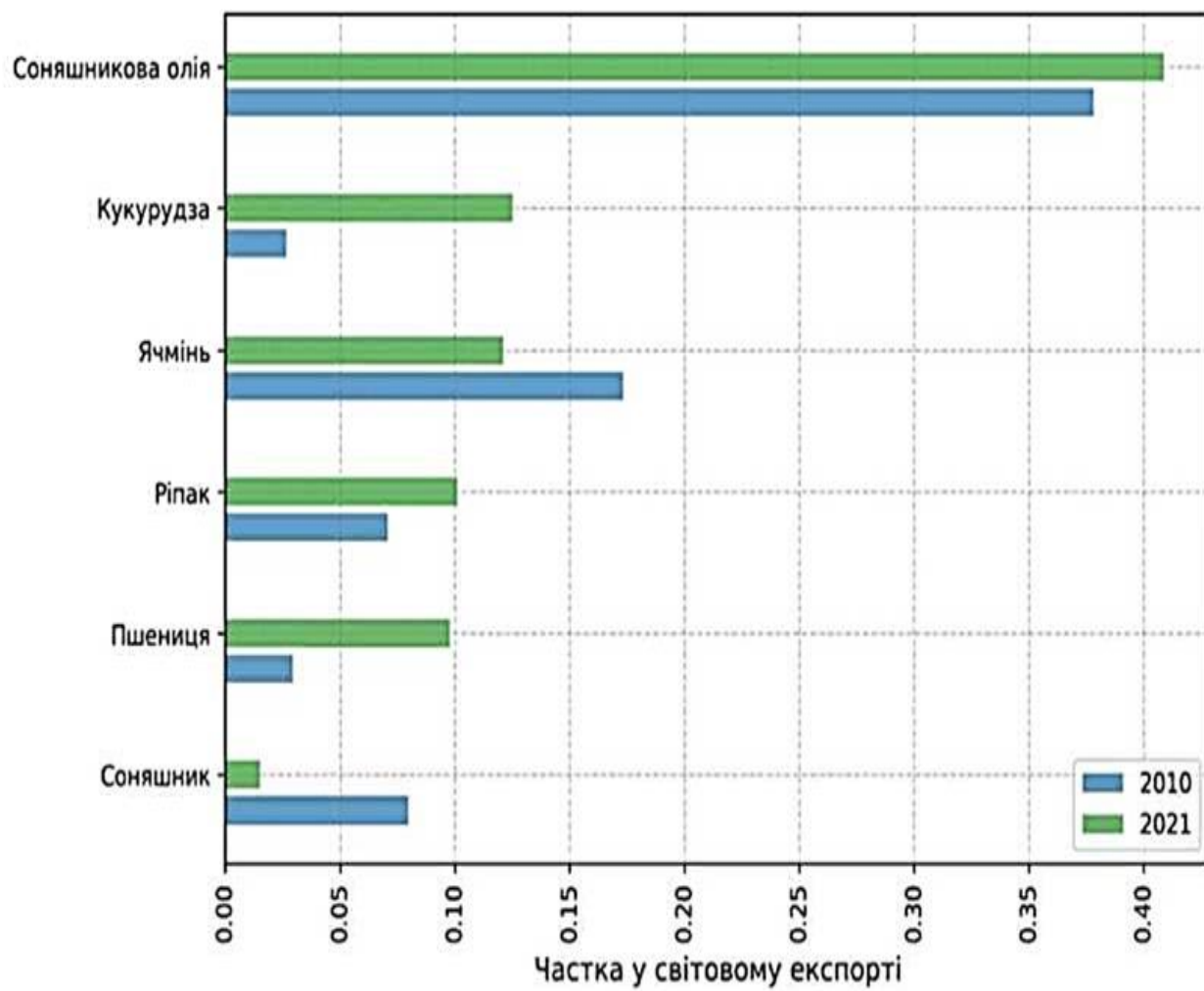
Додаток В

План основних заходів відділу землеробства, насінництва, інженерно-технічної роботи та охорони праці управління виробництва сільськогосподарської продукції Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації на III квартал 2024 рік

№ п/п	Дата та час проведення	Назва заходу	Місце проведення	Відпові- дальний
1.	Щоденно, за необхідністю	Забезпечення виконання доручень КМУ, РНБО, Мініреінтеграції, Мінагрополітики, Харківської облдержадміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
2.	У разі необхідності	Робота з листами, зверненнями та документами, підготовка відповідей в установлені терміни, консультативна робота	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
3.	У разі необхідності	Підготовка матеріалів до проведення обласних селекторних нарад, семінарів, колегій	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
4.	За необхідністю	Підготовка інформаційно – аналітичних матеріалів, довідок з рослиництва керівництву Департаменту та обласної військової адміністрації	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
5.	Щотижня під час проведення польових робіт	Забезпечення надання оперативної звітності щодо проведення сільськогосподарських робіт до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
6.	Липень- Вересень	Моніторинг збирання сільськогосподарських культур в господарствах області	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
7	Серпень- Вересень	Моніторинг посіву озимих культур під урожай 2025 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
8.	Щочетверга (у разі необхідності)	Моніторинг забезпеченості засобами захисту рослин та мінеральними добривами для проведення польових робіт на період 2024 року	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
9.	У разі надходження заявок	Оформлення та видача перепусток на право пересування у м. Харків та Харківській області автомобілів під час комендантської години	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
10.	Щоп'ятниці	Узагальнення та надання інформації щодо гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення до Мінагрополітики	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу
11.	Щокварталу до 10 числа	Узагальнення та надання інформації до Мінагрополітики щодо визначення шкоди та збитків, завданих ОСГ та ФГ внаслідок збройної агресії (з питань збитків завданих сільськогосподарській техніці та обладнанню)	м. Харків, майдан Свободи, Держпром, 7 під'їзд, 5 поверх	начальник відділу, спеціалісти відділу

Додаток Г

Частка України у світовому експорті зернових

Додаток Д

Система державного регулювання аграрного сектору

